

"THE DAUNTLESS THREE."

Frontispiece.

H O R A T I U S

હોરેશિયસ

R. B. J.

સંવત ૧૯૫૬

સને ૧૯૦૩

21757

PRINTED AT
THE STATE PRINTING PRESS,
BHAVNAGAR.

21757

FROM MAHENDRA SHANTILAL

Dedicated

to the

Dear and Revered Memory

of

Mr. Chester Macnaghten,

Late Principal,

Rajkumar College,

Rajkot.

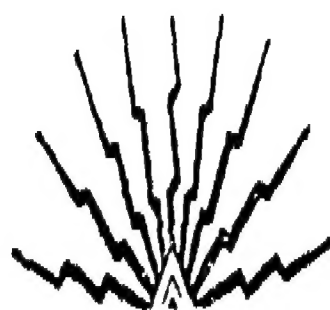

મે કેાલેક્ટર હોરેશિયસ સ્વર્ગવાસી મિં મેકનોટનનું એક વહાલું પુસ્તક હતું; અને તેમાંથી જ થોડાએક ભાંગ સંગીતના રૂપમાં તૈયાર થયેલા જોઈને રાજકુમાર કેાલેજના જૂના કુમારો, કે જેમાંના ઘણા હાલ રાજાઓ છે, તેમને એ ભલા પ્રિન્સિપાલના વિરલ સદ્ગુણોનું સ્મરણ થયા વિના રહેશે નહીં. મિં મેકનોટન શિક્ષકનો ધર્મ પિતાના જેવો સમજતા; અને પોતાના સમયના રાજકુમારોના એક પ્રકારના પિતા જ હતા. તેમની સ્વધર્મમાં એવી સારી નિષ્ઠા હતી, કે બધા પોતપોતાના ધર્મમાં નીતિથી ચાલે એવી તેમને હમેશાં અભિલાષા રહેતી. કુમારો પ્રતિનો તેમનો સ્નેહ તેમના જીવનની બધી જરૂરો સુધી પહોંચતો; અને બધે પ્રસંગે તેઓ જોઈતી સલાહ આપવાને તથા મદદ કરવાને તત્પર રહેતા.

તેમનું હૃદય એટલું બધું સ્નેહાલુ હતું, કે જ્યારે મરહુમ મહારાજા સર તાપ્તસિંહજીના સ્વર્ગવાસની બખર સાંભળેલી, ત્યારે આઘાતને લીધે તેઓ વાંકાનેર જવાના હતા ત્યાં જઈ શકેલા નહીં. મહારાજાના સ્વર્ગવાસ માટે

શોક પ્રદર્શિત કરવા રાજકોટમાં સભા મળેલી, તેમાં તેઓ
 બોલેલા, કે “મારો પોતાનો દેહ પણ હવે લાંબા વખત
 સુધી રહેવાનો નથી.” અને પછી થોડા જ દિવસોમાં
 તેઓ પણ સ્વર્ગવાસી થયેલા.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॐ

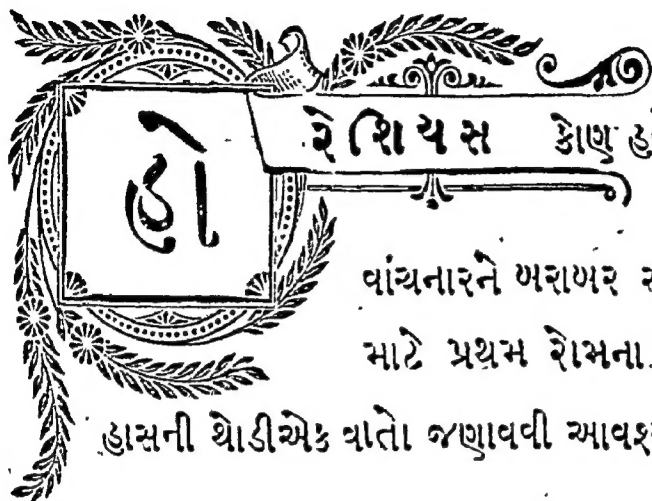
ચિત્રોની અનુક્રમણિકા.

ત્રણ નિડર વીરો	મુખપૃષ્ઠ.
કેપીટોલનું વર	ઉપોદ્ધાતમાં પૃષ્ઠ	૧ સામે.
રોમ્યુલસ અને રેમસ	,,	,, ૪ ,,
લુક્રેશિયા અને તેની દાસીઓ	,,	,, ૧૧ ,,
સેક્સ્ટસ ચારપગલે શયનગૃહમાં આવ્યો	,,	,, ૧૨ ,,
હોરેશિયસ એકલો ઉભો રહ્યો	,,	,, ૧૫ ,,
રોમન કુટુંબ હોરેશિયસની વાત સાંભળે છે.	,,	,, ૧૬ ,,
લાર્સ પોર્સેના...	ગાયનોમાં	,, ૬ ,,
નિજ પુરજન મહિં ખખર કરી	,,	,, ૮ ,,
જળમાં જળચર નિડર તરે	,,	,, ૧૦ ,,
દ્રાક્ષ હસતી ખાળા કચરે	,,	,, ૧૨ ,,
કોમ કોમના રોમે જતા	,,	,, ૧૭ ,,
ખખર લાવનાર	,,	,, ૨૧ ,,
જન બે માત્ર મદદ કરે	,,	,, ૨૭ ,,
રાગી રણના...	,,	,, ૪૦ ,,
દાબી દશનને દીધો ધા...	,,	,, ૬૨ ,,
હોરેશિયસ નદી તીર આવે	,,	,, ૭૪ ,,
જળમાં જીવે સો વરસો, હોરેશિયસ જેવા.	,,	,, ૭૭ ,,

"THE WOLF OF THE CAPITOL."

ઉપોદ્ધાત.

રોમનો ઇતિહાસ એક નગરનો ઇતિહાસ છે, કે જેનો કાબુ પ્રથમ આખા ઇટલી ઉપર અને પછી ભૂમધ્યસમુદ્રના કાંઠાના બધા દેશો ઉપર ધીમે ધીમે પ્રસર્યો હતો.

રોમનો પોતે ભૂમધ્યસમુદ્રની પૂર્વની પ્રાચીન પ્રજાઓમાંથી પોતે ઉતરેલા છે, એમ અભિમાનથી માનતા. તેમની બધી પુરાણ દન્તકથાઓ ગ્રીસ તથા ટ્રોયને ઉદ્દેશે છે.

જહુર્જિલે ઇનીયસના પલાયનની વાત લખી છે, તેથી જણાયેલું છે, કે તે ટ્રોયની જવાલાઓમાંથી પોતાના પિતા એન્કાઇસીસને બલે લઇને તથા પોતાના પુત્ર એસ્કેનિયસને

હાથે દોરીને કેટલાએક અનુયાયીઓ સહિત પશ્ચિમમાં નવી ભૂમિ શોધવા ગયો હતો. પાણી ઉપર તેમને લઈ જવાને હરમીસ દેવે તેમને વહાણ બાંધી આપ્યું હતું; અને ઇનીયસની માતા શુક્રે રાત્રિવસ સન્મુખ રહીને તેમને માર્ગ બતાવ્યો હતો. તેઓ કિનારે ઉતર્યા કે તારા અદ્દશ્ય થઈ; અને આ ઉપરથી ઇનીયસે જાણ્યું, કે જે દેશમાં તેને વસવા દેવનું નિર્માણ હતું, તે દેશ એજ.

દ્રોજનો પોતાના દેવોને કિનારે લાવીને યજ્ઞ કરવા લાગ્યા. પણ જે શ્વેત શૂકરીનું બલિદાન આપવાનું હતું, તે પ્રસૂત થવાની તૈયારીમાં હતી, અને બન્ધન તોડીને નાઠી. ઇનીયસ તેની પાછળ પડ્યો; કારણકે તેને એક દેવવાણીથી ખબર મળી હતી, કે એક ચોપણું બનવર તેને લઈ જાય તે સ્થાને તેણે નવું નગર બંધાવવું. યજ્ઞના સ્થાનકથી સુમારે અઢી માઇલ દૂર એક ટેકરી પાસે તે અટકી, અને ત્યાં તેણે ત્રીશ બચ્ચાંને જન્મ આપ્યો. પણ ઇનીયસે જ્યારે તે જગ્યાને રેતાળ અને સૂકી જોઈ, ત્યારે તે શું કરવું એમ વિચારમાં પડ્યો. તેજ વખતે તેણે એવો અવાજ સાંભળ્યો, કે “શૂકરીનાં ત્રીશ બચ્ચાંને ત્રીશ વર્ષ સમજ; ત્રીશ વર્ષ વીતી જશે, તે પછી તારાં બાલકો વધારે સારી ભૂમિએ જશે. દરમિયાન તું દેવોની આજ્ઞાને માન, અને તેઓ આજ્ઞા કરે છે, ત્યાં નગર બાંધ.”

હવે ભૂમિ ત્યાંના મૂલ વતનીઓની હતી; અને તેમના રાજનું નામ લેટિનસ હતું. તેમણે અતિથિઓનો સત્કાર

કર્યો ; અને લેવિનસે પોતાની કન્યા લેવિનિયા ઇનીયસને પરણાવી. તથા એ ઉપરથી જ્યાં શ્વેત શૂકરી પ્રસૂત થઇ હતી તે સ્થાનકે ખાંધેલા નગરને ઇનીયસે લેવિનિયમનું નામ આપ્યું.

ઇનીયસ પછી તેનો પુત્ર એસ્કેનિયસ રાજા થયો. તેણે રોમની આગ્નેયી દિશામાં સુમારે પન્દર માઇલ દૂર એક ટેકરી પાસે નવું નગર ખાંધું, જે પાછળથી આટ્યા લોંગા એટલે “ લોંગા શ્વેત નગર ” ને નામે પ્રસિદ્ધ થયું.

એસ્કેનિયસ પછી ઇનીયસ અને લેવિનિયાનો પુત્ર સિલ્વિયસ ગાદીએ આવ્યો ; અને તે પછી અગિયાર રાજાઓ થયા. તે બધા સિલ્વિયસના ઉપનામથી ઓળખાતા.

આમાંના પ્રોકાસ નામે છેલ્લા રાજાને જે પુત્ર હતા : નુમિટર અને એમુલિયસ. મોટા ભાઈ નુમિટરને રાજ્યની તૃણા ન હતી, તેથી ન્હાનો ભાઈ એમુલિયસ તેનો વારસો બધાવી પડ્યો. પણ નુમિટરને એક પુત્ર તથા પુત્રી હતાં. પુત્રને એમુલિયસે મરાવી નાખ્યો ; અને પુત્રી જેતું નામ લાલ સિલ્વિયા હતું, તેને વેસ્તાની સેવામાં સમર્પિત કીધી, કે જેથી તેને વિવાહ વગર જીવવું અને મરવું પડે. પણ મનુષ્યની ઇચ્છા કરતાં ભાવી બલવત્તર છે. વેસ્તાની પવિત્ર કન્યા માર્સ નામના દેવથી ગર્ભવતી માલુમ પડી, અને એક સમયે તેણે જે જોડિયા પુત્રોને જન્મ આપ્યો. વેસ્તાની કન્યાઓને અનીતિ માટે ભયંકર સજા થતી ;

કાયદાનું એવું ફરમાન હતું, કે તેને જીવતી દાટી દેવી. એમુલિયસે પોતાની ભત્રીજીને બચાવી નહીં. એ પુત્રાને તેણે દાઢખરમાં ફેંકી દેવાનો હુકમ આપ્યો. એવું બન્યું. કે તે વખતે નદીમાં પૂર આવ્યું હતું, અને ઘણી જગ્યાએ છીછરાં પાણી હતાં. એક જંગલી અંજીરના ઝાડને થડે બાલકો બચી ગયા; અને ત્યાં એક વૃકીએ (વરૂની માદા) ધાવણ તથા એક લક્કડખોદે ખાવાનું આપી. તેમને ઉછેર્યા. આ પશુઓને લેટિનો પવિત્ર માનતા. પછી એમુલિયસના ભરવાડ ફ્રાસ્ટુલસે તેમને જોયા, અને તે તેમને પોતાની પત્ની પાસે લઈ ગયો. ત્યાં તેઓ ભરવાડનાં છોકરાં સાથે ઝૂંપડામાં મોટા થયા, અને રોમ્યુલસ તથા રેમસના નામથી ઓળખાવા લાગ્યા.

જીવાન ભરવાડોમાં જોડિયાં ભાઈઓ પોતાનાં ભવ્ય રૂપ અને પ્રબલ પ્રાણથી જૂદા પડવા લાગ્યા. એવું બન્યું. કે એમુલિયસના ભરવાડો અને નુમિટરના ભરવાડો વચ્ચે કનિયો હતો; તેથી એક વાર નુમિટરના ભરવાડો રેમસને કેદ પકડી પોતાના ઘણી પાસે લઈ ગયા. નુમિટર એ જીવાનની ભવ્ય આકૃતિથી પ્રસન્ન થયો, અને તેનાં અંગો જોતાં તેને પોતાની દુઃખી પુત્રીનું સ્મરણ થયું. થોડી વાર પછી રોમ્યુલસ રેમસને છોડાવવાને આવી પહોંચ્યો; અને તેના દેખાવથી નુમિટરની શંકા દૂર થઈ. ફ્રાસ્ટુલસના હેવાલથી ભાઈઓને પોતાની ઓલાદની ખબર પડી. તરત તેઓ આદમ્મા શહેરમાં ગયા, અને ત્યાં એમુલિયસ ઉપર હુમલો

"FAUSTULUS BRINGS HOME ROMULUS AND REMUS."

કરી તેને મારી નાખ્યો. પછી પોતાના દાદા તુમિટરને તેમણે તેના પૂર્વજોના તપ્ત ઉપર જોસાડ્યો.

આટ્ટખાની સ્થાપનાને ત્રણસો વર્ષ થઈ ગયાં હતાં; અને ભાઈઓએ એસ્કેનિયસના નગરને છોડીને જ્યાં તેઓ ઉછર્યા હતા ત્યાં યાદખરને કાંઠે ફરી એક નવું નગર વસાવવાનો નિશ્ચય કર્યો. હવે જેમાંથી મોટો કોણ તેની કોઈને ખબર નહોતી, તેથી નવા શહેરના સ્થાન અને નામ માટે કન્જિયો થયો. કન્જિયો પતાવવાને પ્રથમ તો એવું ઠર્યું, કે દરેકે પોતે પસન્દ કેરેલી ટેકરી ઉપર સૂર્યોદયથી સૂર્યાસ્ત સુધી અને સૂર્યાસ્તથી સૂર્યોદય સુધી જેમ્મી રહેવું, અને જેને સારા શકુનનાં પક્ષીઓ ઉડતાં દેખાય તે શહેર સ્થાપે. રોમસે પ્રથમ પોતાની કાળી ખાંભુએ છ ગીધ જોયાં; પણ તેના દૂતે રોમ્યુલસને એ ખબર આપી, તેજ ક્ષણે તેને ખાર ગીધ ઉડતાં દેખાયાં. ફરી કન્જિયો ચાલ્યો; અને તેમાં રોમસ કપાઈ ગયો.

ઇ. સ. પૂર્વે સુમારે ૭૫૩ માં રોમ્યુલસે રોમ બંધાવ્યું. રોમની સામાજિક, રાજકીય અને ઐનિક વ્યવસ્થા પણ રોમ્યુલસને જ આરોપિત થાય છે.

રોમ્યુલસ પછી એક વર્ષ સુધી કોઈ રાજા ન હતો. તે પછી સેનેટે ન્યૂમા પોમ્પિલિયસ કરીને એક ન્યાયી અને પવિત્ર માણસને રાજા તરીકે ચૂંટી કાઢ્યો. રોમની ધાર્મિક વ્યવસ્થા તેને આરોપિત થાય છે.

ન્યૂમાના મૃત્યુ પછી થોડા વખત સુધી ફરી રાજની ગાદી ખાલી રહી. તે પછી ટલસ હોસ્ટિલિયસ કરીને એક રોમન, કે જેનો દાદો રોમ્યુલસની સેનામાં એક અધિકારી હતો, તેને રાજ તરીકે ચૂંટવામાં આવ્યો. તેની કારકીર્દીમાં ઘણી લડાઈઓ થઈ, અને ખૂનની નદીઓ ચાલી. દંતકથા એમ ચાલે છે, કે એ રાજ્યે ઘણી જીતો મેળવી, પણ દેવોની ઘટે તેવી સેવા કીધી નહીં; તેટલા માટે રોમમાં મરકી ચાલી, અને રાજ પણ એક દુઃખદ દર્દમાં સપડાઈ ગયો. છેવટે દેવપતિની પ્રાર્થના કરવાનો તેણે ચત્ન કર્યો, ત્યાં આકાશમાંથી વીજળીઓ ઉતરી, તેથી તે ખળી ગયો, અને તેનું મકાન પણ ખાખ થઈ ગયું.

થોડા વખત પછી ન્યૂમાનો એંકસ માર્સિયસ નામે એક દૌહિત્ર રાજ નિભાવ્યો. તેણે ઘણાં સારાં કામ કર્યાં કહેવાય છે. એવીશ વર્ષ સુધી રાજ્ય કરી તે શાન્તિમાં મૃત્યુ પામ્યો.

એંકસથી રાજકીય વંશપરમ્પરાના વિચારનો આરંભ થાય છે. તે ન્યૂમાનો દૌહિત્ર હતો, અને એક દંતકથા પ્રમાણે તેણે પોતાના પુરોગામી ટલસના ખૂન માટે કોશીશ કીધી હતી. પણ એંકસના મૃત્યુ પછીની યુધ્ધ દંતકથાઓમાં વંશપરમ્પરાના હકની વાત પ્રવેશ કરે છે. એંકસે બે દીકરા પાછળ મૂક્યા હતા, જે હજી ન્હાના છોકરા હતા. પણ જ્યારે તેઓ મોટા થયા, અને ગાદી ઉપર એક પરદેશીને

જેવા લાગ્યા, ત્યારે તેઓ પોતાનો હુક સ્થાપવાને ઉપાયો કરવા માંડ્યા. એ પરદેશીની હવે ઓળખાણ આપવાની છે. તે ટાર્કિવનિયસ પ્રિસ્કસના નામથી મશહૂર છે.

ટાર્કિવનિયસ ટાર્કિવનિઆઇ નામે ઇટ્રૂરિયાના એક શહેરનો વતની હતો. પણ એમ કહેવાતું હતું, કે તેનો બાપ ડેમેરેટસ નામે કોઈ કોરિન્થનો ગ્રીક અમીર હતો, જે પોતાના મોટા બાનદાનના હાથમાંથી સત્તા જવાને સળબે સ્વદેશ છોડી નિકળ્યો હતો. દીકરો ટાર્કિવનિઆઇ શહેરમાં સરદાર બન્યો, મોટી દોલત પામ્યો, અને ટેનેકિવલ નામે એક કુલીન ઇટ્રસ્કન બાનુને પરણ્યો. પોતે અને પોતાની પત્ની બન્ને સત્તા અને કીર્તિ માટે આતુર હતાં; અને ઘર આગળ એ ઇચ્છાઓને સન્તોષ ન મળવાથી તેમણે ટાઇબર ઉપરના નવા શહેરમાં નસીબ અજમાવવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેઓ રોમમાં આવી વસ્યાં. તેણે લૂશિયસ ટાર્કિવનિયસ પ્રિસ્કસનું લેટિન નામ ધારણ કીધું; અને પોતાની દોલત તથા હુશિયારી અને શુભેચ્છાથી તેણે રાજ એકસની કૃપા પ્રાપ્ત કીધી, તથા તેના મૃત્યુ પછી તેના બે પુત્રોનો રક્ષક નિભાવ્યો.

પછી ટાર્કિવનિયસે લોકોની સભા એકઠી કરી, પેલા બે છોકરાઓને શિકારે મોકલ્યા, અને આગ્રહથી પ્રાર્થના કરી. કે “તાજ મારા શિર ઉપર મૂકો;” તથા મોટી સંપત્તિ કીધો. નવા રાજાએ એ પ્રસંગે એવા (

તમાશા કરાવ્યા, કે તેવા પહેલાં કદાપિ રોમમાં દેખા-
યેલા નહીં.

આ રાજના મહેલમાં એક સર્વિયસ ટલિયસ નામે
છોકરો હતો, અને તેની મા ગુલામ હતી. બાપ એક પ્રતિ-
ષ્ઠિત માણસ હતો, અને લડાઈમાં કપાઈ ગયો હતો. કેટલાં
એક શકુનો ઉપરથી રાણીની એ છોકરા ઉપર કૃપા થઈ;
અને કેળવણીને લીધે તે એવો બન્યો, કે કોઈ પણ રોમન
તરુણ તેની સાથે સરખાવી શકાય નહીં. છેવટે રાજાએ પોતાની
પુત્રી તેની સાથે પરણાવી. જ્યારે ટાકિર્વિનિયસ પ્રિસ્કસને
રાજ્ય કરતાં આડત્રીશ વર્ષ થયાં, ત્યારે એકસના પુત્રો, કે
જેમને પોતાનો વારસો બાંધી પડનાર રાજા ઉપર તથા જેને
તે ગાદી આપવા આહુતો હતો તે તરુણ ઉપર રીસ હતી,
તેમણે રાજાની સામે એક કાવતરું રચ્યું. તેમણે કેટલાક
ખૂનીઓને નોકર રાખ્યા, જેઓ એક ખોટો કનિયો રાજા
પાસે લઈ ગયા; અને તે એકની વાત સાંભળતો હતો, ત્યાં
ખીજાએ તેના માથા ઉપર કુહાડીનો ઘા કર્યો, અને તેને
મરી જાય તેટલો જખમી કર્યો. પણ રાણી દેનેકિવલે
એમ બહાર કર્યું, કે “રાજાને માત્ર મૂર્છા થયેલી છે,
અને આશા છે કે તેઓ થોડા વખતમાં સાજા થશે. દરમિયાન
તેની આજ્ઞા છે, કે સર્વિયસ ટલિયસ તેના પ્રતિનિધિ તરીકે
કામ કરે.” પછી જ્યારે રાજાનું મૃત્યુ વધારે વાર છુપાવી
શકાયું નહીં, ત્યારે તેની સત્તા એટલી જખમી ગઈ હતી, કે
એકસના પુત્રો નિરાશ થઈ દેશ છોડી આજ્ઞા ગયા. નવા

રાજાએ પોતાનો અધિકાર સ્થિર કરવાને માણ રાજાના પુત્રો લૂશિયસ અને એરન્સની સાથે પોતાની દીકરીઓને પરણાવી. પછી સર્વિયસ ટલિયસે ઘણાં ઉપયોગી કામ કર્યાં, અને બહુ લોકપ્રિય થયો.

હવે ટાર્કિવનિયસ પ્રિસ્કસના બે પુત્રો, કે જેઓ રાજાની બે દીકરીઓને પરણ્યા હતા, તેઓ બહુ વિરુદ્ધ સ્વભાવના હતા. મોટો લૂશિયસ અભિમાની તથા મહત્વાકાંક્ષી, પણ એરન્સ કોમલ સ્વભાવનો હતો. તેમની વહુઓ પણ તેવી જ અસમાન હતી; લૂશિયસની વહુ કોમલ તથા વિનીત, પણ એરન્સની વહુ ટલિયા મહત્વાકાંક્ષી અને મગડૂર હતી. તે પોતાના પતિને તથા બહેનને તુચ્છ ગણતી; અને બંનેની હેમશાં વખાણતી. એવું બન્યું, કે પ્રથમ લૂશિયસની વહુ મરી ગઈ. થોડા વખત પછી એરન્સ મરી ગયો; તથા ટલિયા લૂશિયસ ટાર્કિવનિયસને પરણી; અને દિવસરાત તેને ઉશ્કેરવા લાગી. એટલે ટાર્કિવનિયસે સેનેટરોમાં પોતાના પક્ષની એક ‘પાર્ટી’ કરી. છેવટે એક દિવસ હથિયારબન્ધ માણસોને લઈને તે સભાસ્થાનમાં ગયો, અને તખ્ત ઉપર બેસીને રાજા ટાર્કિવનિયસના નામથી સેનેટરોને બોલાવવાનો ઢંઢેરો પીટાવ્યો. તેઓ આવ્યા ત્યારે તેમની આગળ તે સર્વિયસની વિરુદ્ધ અતિશય બોલવા લાગ્યો. વૃદ્ધ રાજા વાત સાંભળીને ત્યાં આવી પહોંચ્યો, એટલે ટાર્કિવનિયસે પોતાના સસરાને પકડીને સીડીને મથાળેથી નીચે સુધી પછાડ્યો; અને તે પોતાના પરિજનોથી સળયેલો ત્રાસથી અધમુઓ થઈ ઘેર જતો.

હતો, ત્યાં ખૂનીઓએ તેને પકડીને મારી નાખ્યો. દરમિયાન ટલિયા પોતાના પંતિને મુળારકળાદી આપવાને તથા તેને રાજ તરીકે સલામ કરવાને સભાસ્થાનમાં આવી પહોંચી; અને જેવી તે ઘર તરફ પાછી વળતી હતી, તેવામાં સારથીએ રાજનું રાજ જોઈને ત્રાસ થવાથી રથ ઉભો રાખ્યો. પણ પેલીએ આજ્ઞા આપી, કે “અલાવ”; અને આ પ્રમાણે પોતાના પિતાના રુધિરથી ખરડાયેલી તે ઘર આવી. પછી એવા ત્રાસદાયક બનાવથી બગડેલા રસ્તાને “શાપિત શેરી”નું નામ મળ્યું હતું.

ટાકિર્વનિયસ સુપર્જસ એટલે “અભિમાની”નું ઉપનામ ધારણ કરીને રાજ્ય કરવા લાગ્યો. તેણે ટારપીઅનની ટેકરી ઉપર એક ભવ્ય દેવાલય બંધાવવું શરૂ કર્યું, ત્યાં એક વાર એવું બન્યું, કે એક સર્પ આવી ચડ્યો, અને તે આહુતિઓ આપતો હતો તે ખાઈ ગયો. આ અપશકુનથી ભીતિ પામીને રાજાએ ગ્રીસમાં ડેલ્ફીની દેવવાણીને પ્રશ્ન કરવા માટે પોતાના ટાઇટસ તથા એરન્સ નામના બે પુત્રોને તથા જૂનિયસ નામે એક ભાણેજને મોકલ્યા. એ ભાણેજ પોતાના મામાને અદેખાઈ ન થાય તે માટે મન્દબુદ્ધિ હોવાનો દેખાવ રાખતો હતો; અને તેટલા માટે ઘૂટસ એટલે “જડ”ના ઉપનામથી ઓળખાતો. કામ થઈ રહ્યા પછી તેમણે દેવવાણીને પૂછ્યું, કે “અમારામાંથી કોને સર્વોપરિ અધિકાર મળશે”? દેવવાણીએ જવાબ આપ્યો, કે “જે પોતાની માતાને પહેલું ચુમ્બન કરશે તેને.” પછી રાજા

"LUCRETIA AT HER LOOM."

દાર્કિવનના જે પુત્રોએ ઘેર જઈને પહેલું ચુમ્બન કોણે લેવું તે ઠરાવવાને ચિઠ્ઠીઓ નાખવાનો નિશ્ચય કર્યો. પણ ઘૂટસ દેવવાણીનો જૂદો આશય સંમત જઈને જાણે ઠોકર વાળી હોય તેમ જમીન પર પડ્યો; અને પૃથ્વીને જ બધા નશ્વર પદાર્થોની સાચી માતા માનીને તેણે ચુમ્બન આપ્યું.

જ્યારે દાર્કિવનના પુત્રો ઘૂટસ સહિત પાછા આવ્યા, ત્યારે રાજા એક જગ્યાને ઘેરે ઘાલી પડ્યો હતો. ઘેરે રહ્યો તે દરમિયાન તરુણો રાત્રે દાડૂ પીતા, અને ઉન્મત્ત થતા. એક રાત્રે રાજાના ત્રીજા દીકરા એકસટસે મિજબાની આપી હતી, તેમાં ઇશ્વરિયસનો પુત્ર કોટલેરિનસ, જે કોટલેરિયાનો ગવર્નર નિભાયો હતો, તે હાજર હતો. પછી સૌ પોતા-પોતાની પત્નીઓની લાયકી સમ્બન્ધી વિવાદ કરવા લાગ્યા; અને જ્યારે દરેક એમ બોલ્યો, કે “મારી પોતાની પત્ની સૌથી લાયક છે,” ત્યારે કોટલેરિનસે કહ્યું, કે “ગૃહસ્થો, ચાલો આપણે ઘોડે ચડી જઈએ, અને આપણી પત્નીઓ શું કરે છે તે જોઈએ; તેમને આપણા આવવાની ધારણા નથી, એટલે આપણે સત્ય જાણી શકીશું.” એટલે તેઓ ઘોડા દોડાવતા ત્વરાથી રોમ પહોંચ્યા; અને ત્યાં તેમને બીજા બધાની પત્નીઓ ખાનપાનમાં મત્ત માલુમ પડી. પણ જ્યારે તેઓ કોટલેરિયા પહોંચ્યા, ત્યારે કોટલેરિયસની પત્ની લુક્રેશિયાને તેમણે બીજાઓની માફક રમતગમતમાં નહોં. પણ પોતાની દાસીઓની વચ્ચે બેઠાં વાંતવાનું અને વંણવાનું કામ કરતી દીડી. પછી બધાએ કબૂલ કર્યું, કે “લુક્રેશિયા સૌથી લાયક છે.”

હવે લુક્રેશિયા સ્પૂરિયસ લુક્રેશિયસ નામે એક રોમન અમીરની દીકરી હતી, અને એ અમીર નગરનો રક્ષક હતો ; કારણકે રિવાજ એવો હતો, કે રાજાઓ જ્યારે લડાઈ ઉપર જાય, ત્યારે પોતાની ગેરહાજરીમાં નગરનું રક્ષણ કરવાને એક મુખ્ય માણસને મૂકતા જાય.

પણ એવું બન્યું કે રાજપુત્ર સેક્સટસે જ્યારે સુંદર લુક્રેશિયાને દીઠી, ત્યારે તેને વ્યભિચારની ઇચ્છા થઈ ; એટલે થોડા દહાડા પછી તે ફરી કોટલેટિયા આવ્યો, અને લુક્રેશિયાએ પોતાના પતિના સમ્બન્ધી તથા મિત્ર તરીકે તેની સરભરા કરી. પણ મધ્યરાત્રિએ તે ચોરપગલે તેના શયન-ગૃહમાં આવ્યો ; અને જમણા હાથમાં એક તલવાર રાખી ડાબો હાથ તેની છાતી પર મૂકી બોલ્યો, કે “મારી ઇચ્છાને તાબે થા, નહીંતો હું તને અને તારી પાસે એક ગુલામને કાપી નાખીશ, અને એમ જાહેર કરીશ, કે તમને મેં વ્યભિચારમાં પકડ્યાં.” એટલે ભીતિથી જે કદાપિ ડગત નહીં તે લજ્જાને અધીન થઈ ; અને સેક્સટસ આ શરમનું કર્મ કરીને છાવણીએ પાછો ગયો.

તરત લુક્રેશિયાએ પોતાના પિતાને અને પતિને કાંસદો મોકલી બોલાવ્યા. તેઓ ત્વરાથી આવ્યા. લુક્રેશિયસની સાથે વેલેરિયસ તથા કોટલેટિનસની સાથે જૂનિયસ ષ્ટ્રસ આવ્યા. તેમણે અન્દર આવીને બેસી પૂછી. લુક્રેશિયા બધી વાત કહીને બોલી, કે “પણ શરમ માત્ર મારા

"TARQUIN."

શરીરે સહન કરી છે, કારણકે મારી ઇચ્છાની એમાં સંમતિ નહોતી. તેટલા માટે તે દુષ્ટ સેકસટસ ઉપર માફ વૈર લેજો. પણ જોકે મારા હૃદયે પાપ કર્યું નથી, તથાપિ મારાથી હવે જીવાય નહીં. લુક્રેશિયા અશુદ્ધિમાં જીવવાનું દ્રષ્ટાન્ત આપશે નહીં.” આટલું બોલી તેણે છરી કાઢી, અને પોતાના હૃદયમાં ભોંકી દીધી.

તેનો પિતા અને પતિ એ જોઈને આક્રન્દ કરવા લાગ્યા; પણ ઘૂટસે છરી જખમમાંથી ખેંચી લીધી, અને ઊંચી કરીને કહ્યું, કે “આ પવિત્ર રુધિરના કસમ ખાઈને હું દેવોની આગળ પ્રતિજ્ઞા કરું છું, કે અભિમાની ટાર્કિવનિયસ અને તેના ખૂની કુટુમ્બની પાછળ હું આગ, તલવાર, અને જે યુદ્ધને તે સાધન લઈને પડીશ; અને તેઓ કે બીજા કોઈ હવે પછી રોમના રાજા થશે નહીં.” પછી તેણે કોટલેટિનસ, લુક્રેશિયસ તથા વેલેરિયસને તે છરી આપી, અને જડ જૂનિયસના મોઢામાંથી એવા શબ્દો સાંભળતાં આશ્ચર્ય પામતાં તે બધાએ પણ તેવા સોગન ખાધા. પછી તરત તેઓ રોમ ગયા, અને ત્યાં લોકોની સલા મેળવી એવો ઠરાવ કરાવ્યો, કે ટાર્કિવનોને દેશનિકાલ કરવા, તથા રાજાનું પદ હમેશાંને માટે કાઢી નાખવું. જ્યારે રાજા નગરની પાસે આવ્યો, ત્યારે તેણે દરવાજા પોતાની સામે બંધ કરેલા દીઠા. તે રોમ તરફ મુસાફરી કરતો હતો, તે દરમિયાન ઘૂટસે છાવણીમાં જઈને લશ્કરમાં બળવો જગાડ્યો હતો; એટલે રાજાને પોતાની પત્ની અને પુત્રો

સાથે દેશવટે ગયા વગર બીજો માર્ગ રહ્યો નહીં. પચીશ વર્ષ રાજ્ય કર્યા પછી ટાર્કિર્નિયસ દેશનિકાલ થયો; તથા ઘૂટસે લોકો પાસે સોગન લેવરાવ્યા, કે “હવે ફરીને કદાપિ રોમમાં રાજાઓ થવા દેવા નહીં.”

દેશનિકાલ થયા પછી રાજા ટાર્કિર્નિયે રોમમાં એલચી મોકલ્યા, અને કહાવ્યું, કે “મારી મિલકત મને સુપ્રત થવી જોઈએ”; અને સેનેટે ઠરાવ કર્યો, કે તેની અરજ મંજૂર રાખવી. પણ એ એલચીઓએ થોડાએક માણસોને ઉશ્કેરીને રાજાને પાછો લાવવા કાવતરું રચ્યું. કાવતરાળો-રોમાં ઘૂટસ, કે જે કોન્સલ નિમાયો હતો, તેના ટાઇટસ અને ટાઇબીરિયસ નામે બે પુત્રો હતા; અને તેમણે રાજાના એલચીઓને પત્રો આપેલા. પણ એવું બન્યું, કે કોઈક ગુલામને એ વાતની ખબર પડી, અને તેણે જઈને એ કોન્સલોને જાહેર કરી; જેથી એલચીઓને કાગળો સુદ્ધાં પકડવામાં આવ્યા. ગુનેહગારો તરત કેદ થયા; પણ એલચીઓને રિવાજ પ્રમાણે છોડી દેવામાં આવ્યા, અને રાજા ટાર્કિર્નિયની મિલકત લોકોમાં લૂટાઈ ગઈ.

પછી ગુનેહગારોની તપાસ ચાલી, અને એ દેખાવથી બધા જોનારાઓ પિગળી ગયા; કારણકે તેમાં રોમના વિમોક્ષક ઘૂટસના પોતાના પુત્રો હતા. અને હવે ઘૂટસ પોતાના દેશને કેવો ચાહતો હતો તે બધાના જોવામાં આવ્યું; કારણકે તેણે હુકમ આપ્યો, કે “બધા દ્રોહીઓનો અને પ્રથમ મારા પુત્રોનો શિરચ્છેદ કરવો.” કોન્સલ તરીકેની

કરજ અને પિતા તરીકેની લાગણીઓનું મંથન લોકો તેના ચહેરામાં જોઈ શકતા હતા. અને જોકે બધા તેની તારીફ કરતા હતા, તોપણ બધાને દયા વધારે લાગતી હતી.

પછી ટાકિર્વિને ટાકિર્વિનિઆઇ અને વીઆઇના લોકોને પક્ષમાં લઈ રોમ ઉપર ચડાઈ કરી. લડાઈ થઈ તેમાં કોન્સલ ઓટસ મરાયો; પણ રોમનો વિજયી થયા.

છેવટે ટાકિર્વિને કલૂઝિયમના લાર્સ પોર્સેનાની મદદ માગી; અને તે મોટું લશ્કર લઈને રોમ ઉપર ચડી આવ્યો. તે એટલી ત્વરાથી આવ્યો, કે પૂલનો નાશ થઈ શકે તે પહેલાં તે તેની પાસે પહોંચ્યો; અને જો તે ઓળંગવા પામ્યો હોત, તો શહેર પાયમાલ થાત. ત્યારે હોરેશિયસ કરીને એક એકાક્ષ પણ કુલીન રોમન લાર્શિયસ અને હાર્મિનિયસ નામે બે મિત્રોને લઈને પૂલને બીજે છેડે ગયો; અને પાછળથી રોમનો કાપતા હતા, તે દરમિયાન સામેની આબી સેનાને તેમણે રોકી રાખી. જ્યારે પૂલ લગભગ કપાઈ રહ્યો, ત્યારે તેના બે મિત્રો પાછા ગયા; પણ હોરેશિયસ દુશ્મનોના દલ સામે એકલો ઉભો રહ્યો. પૂલનાં બધાં પાટિયાં નદીમાં પડી રહ્યાં, ત્યાં સુધી તે પોતાના સ્થાનકે થોભ્યો; અને પછી “પિતા ટાઇબર, હું તને પ્રાર્થના કરું છું કે મને ધારી અને તારી લે,” એમ બોલીને તે નદીમાં પડ્યો. ઘવાયેલો અને બખ્તર તથા હથિયારોના ભારથી હિરાન છતાં તે સલામતીમાં કિનારે પહોંચ્યો.

રોમનોએ તેને ઘણું માન આપ્યું, તથા તેની પ્રતિમા બહાર જાયાએ મૂકાવી; અને એક દિવસમાં હળ ફેરવી શકે તેટલી જમીન તેને બક્ષીસ આપવામાં આવી.

લોર્ડ મેકોલેએ હોરેશિયસના પરાક્રમની આટલી કથાને વિસ્તારીને એક ન્હાનું સરખું કાવ્ય લખ્યું છે; જેમાંથી થોડાએક ભાગ અહીં ગાયનમાં ઉતારવામાં આવ્યા છે. ગાયનોના વિષયો નીચે પ્રમાણે છે :—

પૃષ્ઠ ૬—પહેલા ગાયનમાં લાર્સ પોર્સેનાએ ટાર્કિનને મદદ આપવાના કસમ લીધા, અને પોતાના સૈન્યને બોલાવ્યું, અને તે આવ્યું, તેની વાત છે.

પૃષ્ઠ ૧૦—બીજા ગાયનમાં સૌ યુવાન રણમાં ચડતાં મૃગો, જલચરો, તરુઓ વગેરેની સ્થિતિનો વૃત્તાન્ત છે.

પૃષ્ઠ ૧૩, ૧૭—ત્રીજા તથા ચોથા ગાયનમાં સેનાનું વર્ણન છે.

પૃષ્ઠ ૨૧—પાંચમા ગાયનમાં કેન્સલના સથિન્ત કુતૂં હલના ઉદ્ગારો છે.

પૃષ્ઠ ૨૪—છઠ્ઠા ગાયનમાં સેકસ્ટસને દૂરથી જોતાં રોમન સ્ત્રીઓનાં શાપનાં વચન છે.

"WHEN THE GIRLS ARE WEAVING BASKETS
AND THE LADS ARE SHAPING BOWS."

પૃષ્ઠ ૨૮—સાતમા ગાયનમાં કૅન્સલની વધતી જતી ચિન્તાના ઉદ્દગાર છે.

પૃષ્ઠ ૩૩—આઠમા ગાયનમાં હોરેશિયસની વીરહાક છે.

પૃષ્ઠ ૩૭—નવમા ગાયનમાં હોરેશિયસ કૅન્સલને ઉપાય બતાવે છે, તેનાં વચન છે.

પૃષ્ઠ ૪૦—દશમા ગાયનમાં પ્રાચીન રોમનોનાં ગુણોની સ્તુતિ છે.

પૃષ્ઠ ૪૫—અગિયારમા ગાયનમાં ગાયકના વખતના રોમના અધઃપાતનો વિલાપ છે.

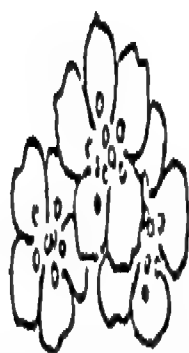
પૃષ્ઠ ૪૬—બારમા ગાયનમાં ફરી સેનાતું વર્ણન છે.

પૃષ્ઠ ૫૩—તેરમા ગાયનમાં હોરેશિયસે લોયુલસ નામના એક ચાંચિયાને માર્યો, તે પ્રસંગનાં વચન છે.

પૃષ્ઠ ૫૭—ચૌદમા ગાયનમાં લૂનાનો ઠાકોર એસ્ટર દમામથી હોરેશિયસની સામે આલ્યો, તે પ્રસંગનાં તેનાં વચનો વગેરેની વાત છે.

પૃષ્ઠ ૬૨—પન્દરમા ગાયનમાં હોરેશિયસે એસ્ટરને માર્યો, તે પ્રસંગનાં વચનો છે.

પૃષ્ઠ ૬૬—સોળમા ગાયનમાં હોરેશિયસની રામખરને પ્રાર્થના છે.

॥ गणेशाय नमः ॥

નોટેશનની સૂચના.

નોટેશન.—માત્ર જોઈને ગાવું અથવા વગાડવું તેને માટે નિશાનીઓથી બનેલા એક ધોરણને નોટેશન કહી શકાય.

ગાવા અથવા વગાડવામાં મુખ્ય સ્વર અને કાળની અગત્ય છે, જેમકે હારમોનિયમમાં આપણે કોઈ ગાયન વગાડીએ તો ગાયનના શબ્દો વગાડતા નથી, પણ શબ્દોમાં આવતા ઊંચા નીચા સ્વરને તેની ગતિ પ્રમાણે વગાડીએ છીએ, તેથી નોટેશનમાં પ્રથમ સ્વર અને કાળની નિશાનીઓની જરૂર છે.

આજ સુધી અમારા તરફથી બહાર પડેલ પુસ્તકોમાંના ગાયનોના નોટેશનમાં ત્રણ શાહી વાપરવામાં આવી છે, જે સર્વ વાચકોના લક્ષમાં હશેજ; પણ શીખનારને કેટલીક સરલતા પડવાના હેતુથી આ પુસ્તકમાં માત્ર ‘લાલ અને કાળી’ જેજ શાહીથી કામ લેવામાં આવ્યું છે, જે પ્રિય વાચકોને ખુદ્દી રીતે દેખાઈ આવે તેમ છે.

સ્વર.—ગાવા અથવા વગાડવામાં કામ લાગે એવા મુખ્ય સ્વર સાત છે, જેને શુદ્ધ સ્વર કહે છે. તેને અનુક્રમે

સા, રી, ગ, મ, પ, ધ, ની એવા નામથી ઓળખીએ છીએ. આ સાત શુદ્ધ સ્વરને કોઈપણ નિશાની આપવામાં આવશે નહીં.

તે સિવાય એના પેટા સ્વર પાંચ છે. જેમાંના ચાર કોમળ અને એક તીવ્ર છે. સાત શુદ્ધ સ્વરમાં “સા” અને “પ” તે બે સ્વર અચળ છે, એટલે તેનું તીવ્ર કોમળ રૂપ થઈ શકતું નથી; અને બીજા પાંચ સ્વર ચલિત છે, એટલે તેનું ધ્વનિમાં ભિન્નપણું થાય છે. પાંચ ચલિત સ્વરોમાં રી, ગ, ધ, ની, તે ચાર સ્વરો કોમળ થઈ શકે છે, અને તે કોમળ સ્વરની ઓળખાણ માટે તે સ્વર પાસે ઇંગ્રેજી (f) ‘એફ’ અક્ષરનું કાળી શાહીથી નિશાન મૂકવામાં આવશે, જેમકે રીf, ગf, ધf, નીf.

બાકી રહેલો ચલિત એક સ્વર—એટલે મધ્યમ સ્વર તીવ્ર થઈ શકે છે, કોમળ થઈ શકતો નથી, કારણકે જે શુદ્ધ મધ્યમ છે તેજ કોમળ છે; માટે આવા તીવ્ર સ્વરની પાસે ઇંગ્રેજી (s) ‘એસ’ અક્ષરનું કાળી શાહીથી ચિહ્ન કરવામાં આવશે, જેમકે મs.

સપ્તક.—ચાર કોમળ, એક તીવ્ર અને સાત શુદ્ધ સ્વર મળી બાર સ્વરોના સમૂહને એક ‘સપ્તક’ કહે છે. ગાવા અથવા વગાડવામાં ઘણું કરી આવાં ત્રણ સપ્તકોની જરૂર હોય છે, જેને મંદ્ર, મધ્ય, અને તાર સપ્તક કહે છે. એમાં મધ્ય સપ્તકના કોઈ સ્વરને કોઈપણ નિશાન આપવામાં આવશે નહીં,

અને મધ્ય સપ્તકથી ઉતરતા એક સપ્તકના દરેક સ્વરને એટલે મંદ્ર સપ્તકના સ્વરો નીચે લાલ શાહીથી (,) આવું ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે, જેમકે ની, ધ, પ, મ, ગ, રી.

મધ્ય સપ્તકથી એક સપ્તક ચઢતા દરેક સ્વરને એટલે તાર સપ્તકના દરેક સ્વરની ઉપર (') આવું નિશાન લાલ શાહીથી મૂકવામાં આવશે, જેમકે સા, રી, ગ, મ, વગેરે.

ઉપર બતાવેલ બાર સ્વરોમાંથી હરકોઈ જે સ્વરો નોટશનમાં ગોઠવાયેલા હોય છે, તે અમુક કાળની ગતિના પ્રમાણમાં હોય છે. આ પ્રમાણ મુખ્ય (૬) છે. તેઓનાં નામ :—
૧ કાકપદ, ૨ દ્વિગુરુ, ૩ ગુરુ, ૪ લઘુ, ૫ દ્રુત, ૬ અનદ્રુત અથવા વિરામ. આ પ્રમાણોનો હિસાબ એમ છે કે, એક કાકપદના બે દ્વિગુરુ થાય છે, તેમ એક દ્વિગુરુના બે ગુરુ, એક ગુરુના બે લઘુ, એક લઘુના બે દ્રુત, અને એક દ્રુતના બે અનદ્રુત થાય છે.

ઉપર કહેલાં પ્રમાણોનું બંધારણ માત્રા ઉપર રહેલું છે. સામાન્ય રીતે લઘુની એક માત્રા ગણાય છે, તો ગુરુની બે, દ્વિગુરુની ચાર, કાકપદની આઠ, દ્રુતની અડધી અને અનદ્રુત— એટલે વિરામની પા માત્રા થાય છે. નોટશનમાં દ્રુતની નિશાની (,) આવી રાખવામાં આવી છે, અને અનદ્રુતની નિશાની (') આવી રાખવામાં આવી છે.

એક લઘુ સ્વરમાં સરખા ભાગે બે સ્વરો હશે, એટલે અડધી અડધી માત્રાના બે સ્વરો હશે, તો તે બે સ્વરો વચ્ચે

કોમાનું એકજ ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે, જેમકે સા, રી : ગ, મ : વગેરે.

એક લઘુ સ્વરમાં સરળા ભાગે ચાર સ્વરો હશે—એટલે પા પા માત્રા સુધી સ્વરો લંબાવવાના હશે—તો તેમાંના દરેક સ્વર પાસે (,) આવું ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે, જેમકે સા, રી, ગ, મ : વગેરે.

એક દ્રુત અને એક અનદ્રુત મળી એક દ્રુતવિરામ એટલે પોણી માત્રા થાય છે, તેનું ચિહ્ન (:) આવું રાખવામાં આવ્યું છે.

એક લઘુ અને એક અનદ્રુત મળી લઘુવિરામ—એટલે સવા માત્રા થાય છે; તેમ એક લઘુ અને એક દ્રુત મળી લઘુદ્રુત એટલે દોઢ માત્રા થાય છે; એક લઘુ, એક દ્રુત, અને એક અનદ્રુત મળી એક લઘુદ્રુતવિરામ—એટલે પોણીબે માત્રા થાય છે. એવી રીતે પા પા માત્રા ચઢતાં ચઢતાં છેવટ કાકપદ સુધી થઈ શકે છે, તેઓને મિશ્રાંગ કહે છે, જેની નિશાનીઓ આગળ સમજાવવામાં આવશે.

તાલ.—આવાં કાળનાં પ્રમાણો નિયમિત આવવાથી તાલ થાય છે. તે વિષે સંસ્કૃત કોષકાર અમરસિંહ કહે છે કે “તાલઃ કાલક્રિયામાનઃ.” “કાળની ક્રિયાનું માન—એટલે સાપ તેનું નામ તાલ.” તાલનું ંધારણ માત્રાઓ ઉપર રહેલું છે. કોઈ તાલમાં ચાર તો કોઈ તાલમાં પાંચ, કોઈમાં છ તો કોઈમાં સાત આઠ વગેરે માત્રા આવે છે, જેમકે ત્રિતાલ આઠ માત્રા-

નો તાલ છે, તેમ સૂટકાગ, અંપક વગેરે દશ માત્રાનાં તાલ છે, અને ધ્રુવપદ બાર માત્રાનો છે, વગેરે.

માત્રાનું પ્રમાણ તન્દુરસ્ત મનુષ્યની નાડીના વેગ સરખું છે. જેટલા વેગે નાડી વહે છે, તેટલા વેગના પ્રમાણને એક લઘુ અથવા માત્રા કહે છે. તેને નોટશનમાં (: :) આવા ત્રિલ્લી દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

આવૃત્ત અને સમ.—અમુક તાલમાં આવૃત્તી માત્રાઓ બ્યારે પૂરી થઈ રહે છે, ત્યારે તેનું એક આવૃત્ત થયું એમ કહેવાય છે. આવા એક આવૃત્તમાં નિયમિતપણે બે, ત્રણ, ચાર, વગેરે તાલના ઠપકા આવે છે તેને ગ્રહ કહે છે. જેમકે ત્રિતાલમાં આઠ અથવા સોળ માત્રા આવે છે તેમાં ચાર ચાર માત્રાના અંતરે ત્રણ તાલના ઠપકા દેવાય છે, અને એક ખાલી^૧ દેવાય છે, તેમાં પણ ચાર માત્રાનો અવકાશ રહેલો છે. આવી રીતે ત્રિતાલની સોળ માત્રાઓને સરખા ચાર ભાગે વહેંચેલી છે. ત્રણ ઠપકામાં બીજા ઠપકા ઉપર તેની સમ^૨ છે.

ઉપર બતાવેલ પ્રમાણે ત્રિતાલના ત્રણ તાલ દેવાય છે. તે ઠપકાઓનું પ્રમાણ દેખાડવા માટે ગાયનના નોટશનની શરૂઆતમાં $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ આ પ્રમાણે લખવામાં આવશે, જેથી આ ગાયન કયા તાલમાં છે તે પ્રથમજ જણાઈ આવે.

૧ ખાલી એટલે હાથ ઉઠાડી કરી તાલની જગ્યા બતાવવી તે.

૨ સમ એટલે તાલનું ઉત્પત્તિસ્થાન અથવા જે ઠેકાણે હૃદયની રીતે માણસનું મન જેવાં માથું નમાવાય છે તે.

સૂદ્ધાગની દશ માત્રાઓ ચાર, બે, ચારનાં પ્રમાણમાં વેહેં. ચાચેલી છે, જે $\frac{૧૦}{૪:૨:૪}$ આવા અંકચિહ્નથી દર્શાવવામાં આવશે.

એવી રીતે નોટેશનની શરૂઆતમાં જ્યાં આગળ આવા ગમે તે આંકડા લખેલા હોય તે પરથી તે તાલનું રૂપ સમજી લેવું, તેમાં પહેલા આંકડા ઉપર ‘સમ’ સમજવી.

હવે જેવી રીતે અમુક તાલના એક આવૃત્તની માત્રાઓના વિભાગ પડેલા હશે, તેવીજ રીતે નોટેશનમાં પણ (|) આવી ઉભી લીટીથી વિભાગ પાડવામાં આવશે. આ ઉભી લીટી સ્તંભના નામથી ઓળખાય છે. એક સ્તંભથી બીજા સ્તંભની અંદર એટલે એક ઠપકાથી બીજા ઠપકાની અંદર જેટલી માત્રાઓ આવતી હશે તેટલીજ માત્રાઓનાં ખાનાં (: :) આવાં પોઈન્ટથી જૂદાં પાડી દેખાડવામાં આવશે, જેમકે ત્રિતાલમાં ખાલી સહિત ચાર ચાર માત્રાના અંતરે ચાર સ્તંભ આવી શકે છે તો તેને નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવશે :—

: : : | : : : | : : : | : : : |

વળી દરેક સ્તંભના પહેલા ખાના ઉપર આવતા તાલના ઠપકાઓનાં ચિહ્ન લાલ શાહીથી (—) આવી રીતે કરવામાં આવશે, અને (—) આવી આડી લીટી ઉપર જે ઠેકાણે (—) આ પ્રમાણે પોઈન્ટ મૂકેલું હોય તેને સમનો ઠપકો સમજવો, અને જે ઠેકાણે (o) આવું શૂન્ય કરેલું હોય ત્યાં ખાલી છે એમ સમ-

સૂદક્ષાગની દશ માત્રાઓ ચાર, બે, ચારના પ્રમાણમાં વેહેં. ચાચેલી છે, જે $\frac{10}{8:2:8}$ આવા અંકચિહ્નથી દર્શાવવામાં આવશે.

એવી રીતે નોટેશનની શંકુઆતમાં જ્યાં આગળ આવા ગમે તે અંકડા લખેલા હોય તે પરથી તે તાલનું રૂપ સમજી લેવું, તેમાં પહેલા અંકડા ઉપર 'સમ' સમજવી.

હવે જેવી રીતે અમુક તાલના એક આવૃત્તની માત્રાઓના વિભાગ પડેલા હશે, તેવીજ રીતે નોટેશનમાં પણ (|) આવી ઉભી લીટીથી વિભાગ પાડવામાં આવશે. આ ઉભી લીટી સ્તંભના નામથી ઓળખાય છે. એક સ્તંભથી બીજા સ્તંભની અંદર એટલે એક ઠપકાથી બીજા ઠપકાની અંદર જેટલી માત્રાઓ આવતી હશે તેટલીજ માત્રાઓનાં ખાનાં : :) આવાં પોઈન્ટથી જૂદાં પાડી દેખાડવામાં આવશે,

ત્રિતાલમાં ખાલી સહિત ચાર ચાર માત્રાના અંતરે સ્તંભ આવી શકે છે તો તેને નીચે મુજબ દર્શાવવામાં વશે :—

: : : | : : : | : : : | : : : |

વળી દરેક સ્તંભના પહેલા ખાના ઉપર આવતા તાલના ઠપકાઓનાં ચિહ્ન લાલ શાહીથી (—) આવી રીતે કરવામાં આવશે, અને (—) આવી આડી લીટી ઉપર જે ઠેકાણે (÷) આ પ્રમાણે પોઈન્ટ મૂકેલું હોય તેને સમનો ઠપકો સમજવો, અને જે ઠેકાણે (o) આવું શૂન્ય કરેલું હોય ત્યાં ખાલી છે એમ સમ-

જવું ; તાલના ઠપકાનાં ચિહ્ન નીચે મુજબ નોટશનમાં દર્શાવવામાં આવશે :—

| ^ˆ : : : | ^ˆ : : : | ^ˆ : : : | ^ˆ : : : |

ઉપર બતાવેલ માત્રાઓનાં ખાનાંમાં જો એક લઘુ સ્વર—એટલે એક માત્રાના વખત જેટલોજ સ્વર લખાવવાનો હશે, તો તે ખાનામાં એકજ સ્વર મૂકવામાં આવશે, જેમકે—

| સા : રી : ગ : મ : | પ : ધ : ની : સા' | વગેરે—

સિવાય દ્રુતની ગતિ સરખા એટલે અડધી અડધી માત્રાના પ્રમાણમાં સ્વરો ગોઠવાયેલા હશે તો તેને નીચે મુજબ લખવામાં આવશે, જેમકે—

| સા, રી : ગ, મ : પ, ધ : ની, સા' | સા', ની : ધ, પ : મ, ગ : રી, સા | વગેરે.

વળી દ્રુતવિરામ સરખા એટલે પોણી માત્રાના સ્વર આવતા હશે, તો તે પોણી માત્રાના સ્વરને (;) આવું ચિહ્ન આપી બાકી રહેલા સ્વરને પા માત્રાનું (,) આવું ચિહ્ન આપી એક માત્રાની જગ્યા ભરવામાં આવશે, જેમકે—

| સા ; રી , : ગ ; મ , | પ ; ધ , : ની ; સા' , | વગેરે.

તેમ અનદ્રુતના પ્રમાણના એટલે ફકત પા પા માત્રાના સરખા સ્વરો આવતા હશે, તો તે દરેક સ્વરને અનદ્રુતનું ચિહ્ન આપી લખવામાં આવશે, જેમકે—

| સા , રી , ગ , મ , : પ , ધ , ની , સા' , | વગેરે.

જે લઘુવિરામ એટલે સવા માત્રા સુધી સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તેને આ પ્રમાણે દર્શાવવામાં આવશે, જેમકે—

| સા : ૪ રી ; | ગ ૪ મ ; | વગેરે.

દોઢ માત્રા સુધી એટલે લઘુદ્રુત સુધી સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| સા : ૪ રી, | ગ : ૪ મ, | પ : ૪ ધ, | ના : ૪ સા, | વગેરે.

પોણી જે માત્રા એટલે લઘુદ્રુતવિરામના પ્રમાણમાં સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| સા : ૬ રી , | ગ : ૬ મ , | વગેરે.

ગુરુના પ્રમાણમાં એટલે જે માત્રા સુધી સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| સા : — : રી — : | ગ : — : મ : — | વગેરે.

અત્યુતના પ્રમાણમાં એટલે ત્રણ માત્રા સુધી સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| સા : — : — | રી : — : — | ગ : — : — ,

| મ : — : — — વગેરે.

તેમજ ચાર, પાંચ, છ, ઇત્યાદિ કાકપદ સુધી અથવા તેથી પણ વધારે માત્રા સુધી તાણવાના સ્વરો હશે, તો તેને તેટલાં ખાનામાં આડી લીટી દોરી સમજાવવામાં આવેલું છે, જેમકે—

| સાં : — : — : — | રીં : — : — : — | — : ગ : — : — |

| — : — : — : મ — | વગેરે.

કેટલાંક ગાયનોમાં અમુક કાળના પ્રમાણ સુધી ચૂપ રહેવાનું હોય છે, જેને ઇંગ્લેન્ડમાં (રેસ્ટ) કહે છે, તેને માટે તે કાળના પ્રમાણમાં સ્વરો નહીં લખતાં ખાસ જેટલા ટાઇમનો રેસ્ટ હશે તેટલા વખતનું માત્ર ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે, જેમકે પા માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તેને આવી રીતે બતાવવામાં આવશે :—

| , સાં : રી , , | વગેરે.

આમાં પહેલી માત્રાના ખાનામાં પ્રથમ પા માત્રા સુધી ચૂપ રહી 'સા' ને પોણી માત્રા સુધી લખાવવાનો છે તથા બીજા ખાનામાં પ્રથમ 'રી' નો પોણી માત્રા સુધી ઉચ્ચાર કરી પછી પા માત્રા સુધી ચૂપ રહેવાનું છે.

અડધી માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તે નીચે મુજબ :—

| , સાં : રી , , | વગેરે.

પોણી માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તે નીચે મુજબ :—

| ઃ સા , : સા , ; વગેરે.

જો એક માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તે નીચે મુજબ :—

| ઃ સા | રી : | વગેરે.

બે માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| ઃ : સા : રી | ગ : મ : — : | વગેરે.

આ પ્રમાણે જેટલી માત્રાના રેસ્ટ હશે તે પ્રમાણે તેનાં ચિહ્નથી દર્શાવવામાં આવશે.

કાળ.—સર્વ તાલની માત્રા એક સરખી રીતે ગણાતી નથી, કોઈમાં ઉતાવળથી તો કોઈમાં ધીમેથી ગણવી પડે છે—એટલે તેના કાળની ગતિ પ્રમાણે ગણવામાં આવે છે. કાળ મુજબ ત્રણ પ્રકારના છે :—૧ વિલંબકાળ, ૨ મધ્યકાળ, ૩ દ્રુતકાળ.

વિલંબકાળમાં ઘણી ધીમી લય રાખવી પડે છે—એટલે તેની માત્રા પણ ધીમે ગણાય છે. મધ્યકાળમાં વિલંબકાળ કરતાં ઉતાવળી લય રાખવી પડે છે, એટલે તેની માત્રા વિલંબકાળ કરતાં ઉતાવળથી ગણવી પડે છે. અને દ્રુતકાળમાં મધ્યકાળ કરતાં પણ ઉતાવળી લય રાખવી પડે છે—એટલે તેની માત્રા પણ ઘણી ત્વરાથી ગણવી પડે છે.

તે સિવાય બીજા બે કાળ છે, જેને મધ્યવિલંબિતકાળ અને મધ્યદ્રુતકાળ કહી કહે છે. વિલંબિતકાળ અને મધ્ય-

કાળની વચ્ચેનો કાળ તે મધ્યવિલંબિતકાળ કહેવાય, અને મધ્યકાળ અને દ્રુતકાળની વચ્ચેનો કાળ તે મધ્યદ્રુતકાળ કહેવાય.

જે ગાયનમાં જેવો કાળ રાખવાનો હશે તે દરેક ગાયનને મથાળે લખવામાં આવશે.

વળી કોઈ ગાયનનો અમુક ભાગ જે વખત લેવો પડે છે, ત્યાં જે વખત લેવા માટે (||) આવી ઉભી જે લીટી કરવામાં આવશે, તે નીચે પ્રમાણે:—

| સા : રી : ગ : મ | પ : ધ : ની : સા || વગેરે.

કયે ઠેકાણેથી જે વખત બોલવાનું છે તેને માટે જે ઠેકાણેથી બીજી વખત બોલવાનું હશે તે ઠેકાણે અને જે ઉભી લીટી નીચે પંજી (+) આવી લાલ શાહીની ચોકડી કરવામાં આવશે, જેમકે—

| સા : રી : ગ : મ | પ : ધ : ની : સા ||

ગાયનનો ભાગ બીજી વખત બોલતાં તેના પ્રથમ વખત બોલેલા સ્વરોમાંથી કેટલાક સ્વરો મૂકી દેવા પડે છે તો તેને માટે આ પ્રમાણે નિશાની રાખવામાં આવી છે, જેમકે—

૧-૫૦	૨-૫૦
સા : રી : ગ : મ પ : ધ : ની : સા	પ : મ : ગ : રી વગેરે.

આમાં સા, રી, ગ, મ, પ, ધ, ની, સા, એટલા સ્વરો છે વખત બોલવાના છે, પણ તેમાં બીજી વખત બોલતાં સા, રી, ગ, મ એટલા સ્વર લઈ પ, ધ, ની, સા, એ ચાર સ્વર છોડી દઈ તે જગ્યોએ પ, મ, ગ, રી, એ ચાર સ્વર લેવાના છે. જેની અંદર (૧-૪૦) આ પ્રમાણે એટલે પહેલી વખત એવું લખેલ છે તે ભાગ બીજી વખત બોલતાં છોડી દેવો, અને તે જગ્યોએ જેની અંદર (૨-૪૦) આ પ્રમાણે એટલે બીજી વખત એવું લખેલ છે તે ભાગ ગ્રહણ કરવો, એ પ્રમાણે વિશેષ સમજી લેવું.

સિવાય કેટલાંક ગાયનોમાં રાગ તથા તાલ પણ બદલે છે. જે ઠેકાણેથી ચાલતો રાગ બદલાતો હશે તે ઠેકાણે (x) આવું લાલ શાહીનું નિશાન મૂકવામાં આવશે, જેમકે—

| સા : રી : ગ : મ | ^x પ : ધ : ની : સા | વગેરે.

જે ઠેકાણેથી ચાલતી તાલ બદલાતી હશે, તે ઠેકાણે (⊕) આવું લાલ શાહી વતી ચિહ્ન કરવામાં આવશે, જેમકે—

| સા : રી : ગ : મ | [⊕] રી : ગ : મ | ગ : મ : પ | વગેરે.

જે સ્વરોમાં જે અક્ષરો બોલવાના હશે, તે સ્વરોની નીચે તે અક્ષરો લખવામાં આવશે, જેમકે—

રી : સા : ની	ધ : પ્ર : ધ	સા : — : —	વગેરે.
મં ગ લ	ક મુ	દા	

એક અક્ષરમાં બે ત્રણ અથવા વધારે સ્વરો લેવાના હશે, તો અમુક સ્વરની નીચે આવતો એક અક્ષર લખી બીજા સ્વરોની નીચે કાંઈપણ લખવામાં આવશે નહીં, જેમકે—

સા : રી : ગ : મ હે	વગેરે.
-----------------------	--------

અસ્તાઈ અને અંતરો.—દરેક ગાયનને અસ્તાઈ અને અંતરો હોય છે. અસ્તાઈ એટલે પ્રથમનો ભાગ. અસ્તાઈનો મૂળ સંસ્કૃત શબ્દ સ્થાયી છે. અસ્તાઈની પછીનો ભાગ તે અંતરો, તેમ કેટલાંક ગાયનોને બે અંતરા પણ હોય છે. બીજા અંતરાને અલોગ (આલોગ) કહે છે.

અસ્તાઈની શરૂઆતમાં ઇંગ્રેજી (B) બી અક્ષરનું લાલ શાહીથી નિશાન કરવામાં આવશે. બી અક્ષર નોટેશનપદ્ધતિકર્તાનું નામ પણ સૂચવે છે, જેમકે—

માત્રા $\frac{૮}{૨૪:૨}$ B સા : રી : ગ : મ | ગ : — : રી : સા |
મુ દ મ ય | મં ગ ળ |

— : ધ : — : ની | સા : — : — : — | વગેરે.
મૂ રં તી

અસ્તાઈ પૂરી થવાનું લાલ શાહી વતી (|) આ પ્રમાણે ચિહ્ન કરવામાં આવશે.

અતરાની શરૂઆતમાં (* 1,) આવું લાલ શાહીનું ચિહ્ન કરવામાં આવશે, જેમકે—

૧. $\overset{0}{\text{ધ}} \text{ f} : \text{ધ} \text{ f} : \text{ધ} \text{ f} : \text{પ} \text{ f} \mid \overset{-}{\text{પ}} : - : \text{પ} : \text{પ} \mid$ વગેરે.
 ગુ ણ ગ ણ આ પ નિ

જે ઠેકાણેથી અંતરો ઉપડવાનો હશે તે ઠેકાણે પણ (* 1,) આવું લાલ શાહીનું ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે.

અંતરો પૂરૂં થવાનું ચિહ્ન અસ્તાઈના પૂરા થવાના ચિહ્ન સરખુંજ મૂકવામાં આવશે, જેમકે—

$\overset{0}{\text{ધ}} \text{ f} : \text{ધ} \text{ f} : \text{પ} : \text{મ} \mid \overset{-}{\text{ગ}} \text{ f} : \text{રી} \text{ f} : \text{સા} : \text{ની} \text{ f} \mid \overset{+}{\text{સા}} : \text{સા} : - : - \mid$
 ૬ ૨ શ ન દો નિ ત પ્ર તિ

અભોગ.—એટલે બીજા અંતરાની શરૂઆતમાં (* 2,) આવું લાલ શાહી વતી ચિહ્ન કરવામાં આવશે. તેમજ ત્રીજા અંતરો હશે તેની શરૂઆતમાં * આવાં ચિહ્ન પાસે. (૩) ત્રણનો અંક લખવામાં આવશે. તે અંતરો જે ઠેકાણેથી ઉપડતો હશે તે ઠેકાણે પણ તેવુંજ ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે. અસ્તાઈ અંતરો અને અભોગ પૂરા થવાનું ચિહ્ન એક-સરખુંજ રાખેલું છે—એટલે બધે (|) આવું લાલ શાહીનું ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે. વળી એવાં ચિહ્નથી એમ પણ સમજવાનું છે કે, ત્યાંથી પાછા અસ્તાઈના પ્રથમના બોલ શરૂ કરવાના છે.

જે ઠેકાણે અસ્તાઈ, અંતરો કે અલોગનો છેવટનો ભાગ
જે વખત લેવાનો હશે, તેને (||) આવા લાલ શાહીના
નિશાનથી દર્શાવશું, જેમકે—

ગૌ : મ : પ : —	સા : રી : ગ : —	પ : મ : ગ : રી
સુ મ તિ	ક્રી ર તિ	ક ર જે નિ

સા : — : — : —	વગરે.
દાન	

કોઈ ઠેકાણે એક માત્રાના, બે માત્રાના, અથવા ત્રણ માત્રાના વખતમાં સરખા ત્રણ અક્ષરો ગોઠવાયેલા હોય છે. જો એક માત્રાના ત્રણ સરખા ભાગ થયા હોય, તો તે $\frac{1}{3}$ માત્રા કહેવાય, અને તેને ત્રિગુણની લય કહી શકાય, જો બે માત્રાના ત્રણ સરખા ભાગ થયા હોય તો તે $\frac{2}{3}$ માત્રા કહેવાય, અને તેને દ્વિગુણની લય અથવા આડ કહી શકાય; તેમજ ત્રણ માત્રાના ત્રણ સરખા ભાગ થયેલા હોય, તો $\frac{3}{4}$ માત્રા કહેવાય, અને તેને અર્ધઆડ લય કહી શકાય, તેને સમજવા માટે નોટેશનમાં દરેક સ્વર પાસે (.) આવું ચિહ્ન મૂકી

3

આવા નિશાનથી ખાંધી લઈ તેની અંદર ત્રણનો અંક લખવામાં આવશે, જેમકે—

1 માત્રા માટે—	ની ² . ધ . પ .	ધ . પ . મ .
----------------	---------------------------	-------------

ઈત્યાદિ.

૩ માત્રા માટે—

૩
ધ ઈ . પ . મ .

 |

૩
પ . મ . ગ ઈ .

 | ઇત્યાદિ.

૪ માત્રાને ૩ માત્રાના સમાન દર્શાવવામાં આવશે.

આ પ્રમાણે કેાઈ પણ અભ્યાસી નોટેશનના પ્રત્યેક ચિહ્નની સંપૂર્ણ સમજૂતી મેળવી જો ગાયન ઉપર પૂરતું ધ્યાન આપશે, તો ગમે તે ગાયન સ્પષ્ટ રીતે ગાઈ અથવા વગાડી શકશે.

...॥ ભાગ ૩ એ. ॥...

ગાયનોની અનુક્રમણિકા.

ગાયન.	પૃષ્ઠ.	રાગ.
ધશ્વર સ્તુતિ-સકળ નરો સમય ખરો સકળ કરો.	૧ ...	માઢ.
નવ દેવતા લલ સોગન	૬ ...	જિહ્વા.
મૃગો ઉરે ન ડરે, મુખમાં વિચરે	૧૦ ...	શહાના કાન્હરા.
નિજ સેના મહીં શુભ છે	૧૩ ...	માલશ્રી.
થઈ બહુ રણરાતા	૧૭ ...	સારંગ.
અહાહા! આજે છે કેવી આ સધન ગગનની છટા.	૨૧ ...	મલહાર.
પરાજય પાપી પામજો	૨૪ ...	ગૌડ સારંગ.
સૂઝે ન ઉપાય આ સમયે કંઈ હવે... ..	૨૮ ...	આશાવરી.
ખંધુ, જાઓ સૌ, ધરી સમરસાજ, લડવા આજ..	૩૩ ...	કિદારા.
રણુ પરંવરો, ડર પરહરો... ..	૩૭ ...	ખિહાગ.
દેશાભિમાની ધણા રે	૪૦ ...	દેશ.
સમરસમયે રોમતનય ભીરુદ્વય	૪૫ ...	મલહાર.
રનનન નનનન રનનન રનનન રનનન		
રણુવાઘો રણુકે	૪૯ ...	માલકોશ.
જેશભર તલવાર દીધી	૫૩ ...	કિદારા.
મહા રોષ ભરી આલ્યો ચોંપ કરી દમામથી,		
હામથી	૫૭ ...	ખમાચ.
મહાયુદ્ધાને જંઘા મહીં લાગ્યો ધા કારી	૬૨ ...	કાશી.
પૂલ ગયો પડી, તોય ધૈર્ય ધરીને ન ચિત્તે		
ડગ્યો શૂરવીર જરી	૬૬ ...	પરજ.
જેઠ મહા પરાક્રમને	૭૦ ...	ઈમન કલ્યાણ.
દૈવ જ્યારે બચાવે	૭૪ ...	કિદારા.
અંબુદ અમૃતના વરસો	૭૭ ...	ઈન્દ્રિશ.

ઈશ્વર સ્તુતિ

રાગ માઢ, તાલ તિસ્ર જાતિ દાદરા, માત્રા $\frac{૬}{૩:૩}$

તથા

ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

સકળે નરો સમય ખરો સફળ કરો
પ્રભુને સ્મરો હૃદય ભરો એજ નિરંતર નામ!—સકળ૦—ટેક.

સાખો.

ઠરવાનું નહિં મળે ઇતર એકે સ્થાન !
હા! જ્યારે વિપદ બહુ પડે
અવર નહીં કંઈ આશ્રય ત્યારે,
ઉછળે લહરો અતિશય જ્યહિં ત્યાં
એ તારે સંસારે ઉદ્ધારે પારાવારે ખેડોંચાડે આરે!
અયિ મનુજે! આળસ તજે, સુનીતિ સજે,
પ્રભુને ભજે, દયા ધરજે, દુઃખ હરજે,
વિમળ થજે, નષ્ટ જ હજે કષ્ટ તમારાં તમામ!—સકળ૦ ૧.

માત્રા $\frac{૬}{૩:૩}$ **B** ની : સા' : ધ | સા' : ની : — | પ : ધ : પ |
 સ ક ળ | ન રો | સ મ ય |
 ૬1.

ની િ, ધ : પ : — | ગ : મ : રી | પ, મ : ગ : — | સા : રી : સા |
 ખ રો | સ દ ળ | ક રો | પ્ર ભુ ને |

મ, ગ : રી : — | ગ : મ : ગ | પ, ધ : પ : — | ગ : મ : રી |
 સ્મ રો | દ દ ય | લ રો | એ જ નિ |

મ : ગ : રી | સા : — : — | — : — : — ||
 રં ત ર નામ

૬1. સાખી | સા' રી ગ — ગ, રી : સા', ની ધ — પ, ધ ની િ,
 ઠ ર વા હું

ધ પ, મ — પ પ ધ ની — | પ પ ધ સા — ધ — સા — — |
 નહિં મ જો | ઇ ત ર એ કે સ્થાન

મ : — : — : — | ધ : — : પ : — | પ : મ : ગ : મ |
 હા | મથા રે | વિ પ દ ળ

ગ : રી : સા : — || મ : ગ : મ : ગ | રી : સા : રી : રી |
 હુ પ હે | અ વ ર ન | હિં કં ઈ

રી : — : ગ : મ	ધ : — : પ : —	ધે : ની : સી : —
આ શ્ર ય	ત્યા રે	ઉ છ જે

ધ : ની : સી : —	ગ : રી : સી : ની	ધ : ની : સી : —
લ છ રે	અ તિ શ ય	ન્ય હિં ત્યાં

મે : — : — : —	ગ : — : — : —	રી : — : — : —
એ	તા	રે

— : — : — : —	ગ : — : — : —	રી : — : — : —
	સં	સા

સી : — : — : —	— : — : — : —	મ : — : — : —
રે		ઉ

ગ : — : — : —	રી : — : — : —	— : — : — : —
હા	રે	

ગ : — : — : —	રી : — : — : —	ની : — : — : —
પા	રા	વા

સી : — : — : —	ગ : — : — : —	રી : — : — : —
રે	હોં	આ

ધ : — : — : —	ની : — : — : —	સા : — : — : —
હ	આ	રે

— : — : — : —	૦ : — : — : —	— : — : — : —
---------------	---------------	---------------

ગૈ : મ : રી	મૈ : ગ : —	સૌ : રી : સા	ગૌ : રી : —
અ યિ મ	તુ ને	આ જ સ	ત ને

†

ગ : મ : ગ	ધ : પ : —	ધ : ની : ધ	સૌ : ની : —
સુ ની તિ	સ ને	પ્ર ભુ ને	ભ ને

પૈ : ધ : પ	નીધિ : ધ : પ : —	ગૈ : મ : રી	મૈ : ગ : —
દ યા ધ	ર ને	દુઃ ખ હ	ર ને

સૌ : રી : સા	મૈ, ગ : રી : —	ગૈ : મ : ગ	ધૈ : પ : —
વિ મ જ	થ ને	ન ઇ જ	હ ને

ગૈ : મ : રી	મૈ : ગ : રી	સૌ : — : —	— : — : —
ક ઇ ત	મા રાં ત	મામ	

†

ॐ होरेशियस ॐ

હોરેશિયસ.

રાગ જિહ્વા, તાલ ચતુષ્ જતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્યદ્રુત કાળ.

નવ દેવના લઈ સોગન,
નિજ પુરજન મહિં ખળર કરી,
‘રણુ મહિં ચડે નહિં જે નર ડરી,
તિરસ્કાર તે નરને બહુ વાર!’
હાસ્ય પોર્સેનાને ક્રોધ વ્યાખ્યો તનમન!—નવ૦—ટેક.

ભભકભર સૌ પુરેપુરથી,
ઘણાં સુંદર ઘરેઘરથી,
ભયંકર ગિરિશિખર ઉપરથી,
ફળદ્રુપ વનઉપવનથી,
ને આસુરી દુર્ગના શહેરથી,
ખીઝા અનુપમ બંદરથી,
સૈન્ય આબ્યું સનનન!—નવ૦ ૧.

"AND NEARER FAST AND NEARER
DOTH THE RED WHIRLWIND COME."

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ ગર્ | રી:ની:—:સા | નીર્:ધ:નીર્:— |
 નુ વ દે વ ના લૈ

પે:ધ:ની:— | સા:—:— || — | ગર્:ગર્:ગર્:ગર્ |
 સો ગન નિ જ પુ ર
 ૭1,

ગર્:ગર્:ગર્:ગર્ | ગર્:મ:ગર્:રી | સા:—:—:— ||
 જ ન મ હી જ જ ર ક રી

ગે:ગ:ગ:ગ | ગે:ગ:રી:ગ | મે:પ:મ:ગ |
 ર જ મ હી ચ દે ન હી જ ન ર

રી:સા:—:— || —:રી:સા:નીર્ | ધ:—:—:— |
 રી તિ ર સ્કાર

—:નીર્:ધ:પ | મે:—:ધ:નીર્ | સા:—:—:રી |
 તે ન ર ને જ દુ વાર તિ

સા:નીર્:ધ:— | —:નીર્:ધ:પ | મે:—:ધ:નીર્ |
 ર સ્કાર તે ન ર ને જ દુ

સા : — : — : —	પ : — : મ : —	ગ િ : — : રી : —
વાર	વાર્સ યો	રો ના

સા : — : — : ગ િ	રી : સા : ની : સા	ની િ : ધ્ર : ની િ : —
ને ક્રો	ધ વ્યા	ધ્રો

પ્ર : ધ્ર : ની : ની	સા : — : —
ત ન મન	

૧, સા | સા : — : ગ : ગ | મ : — : — : પ |

જી ભક ભ ર સૌ પુ

ધ િ : પ : મ : ગ	મ : — : —	સા	ગ િ : — : ગ િ : —
રે પુ ર	થી	ધ્ર	ભાં સુ

રી : — : — : રી	ગ િ : મ : ગ િ : રી	સા : — : —	સા
દર ધ રે	ધ ર	થી	ભ

ગ િ : — : રી : રી	સા : રી : ગ િ : મ	ગ િ : રી : સા : ની િ
યં ક ર	ગિ રિ શિ ખ	ર ઉ પ ર

Lanette Spies

"AND TOWER AND TOWN AND COTTAGE
HAVE HEARD THE TRUMPET'S BLAST."

० धः पः —	— : — : साः नी	साः — : — : सा
थी	६ ७	६ ५

० नीः फिः धः पः ध	१ ५० साः नीः साः —	० २ ५० साः नीः साः —
५ न ६ ५	५ न थी	५ न थी

साः पः मः प	गः मः गः म	रीः पः मः गः फि
ने आ सु	री ६ र्ज	ना शङ्गे २

० रीः — : — : —	नीः फिः — : धः —	पः धः नीः फिः ध
थी	५ ७	५ ७ ५ म

० पः मः गः फिः री	१ ५२ साः — : — : —	० २ ५० साः — : — : गः फि
५ ६ २	थी	थी सै

रीः साः नीः सा	नीः फिः धः नीः फिः —	पः धः नीः नी
न्य आ	७ ५	५ ५ ५ ५

० साः साः —
न न

રાગ શાહના કાન્હરા, તાલ ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ,

માત્રા $\frac{૬}{૨:૪:૨}$

મધ્યદ્રુત કાળ,

~~~~~

મૃગો ઉરે ન ડરે, સુખમાં વિચરે,

જળમાં જળચર નિડર તરે,

સમીપ ઝરાના તરુવરને કાપે ના કોઈ ખરે ! મૃગો-ટેક

ઘેતુ બહુધા રક્ષક વિના ચરે,

વૃદ્ધ ક્ષેત્રની કાપણી કરે,

દ્રાક્ષ હસતી બાળા કચરે,

યુવાન સૌ રણ માંહિ ચડે. મૃગો ૦ ૧.

"THE VOLSINIAN MERE."

માત્રા $\frac{૮}{૨:૪:૨}$ **B** નીં, ધ: પ, | ધે, મ: પ, ધ | નીં, સી: — |
 મૃ ગા ઉ રે ન ડ રે
 +

$\frac{૧૫૦}{—:—}$ $\frac{૨૫૦}{મ, પ}$ ગીં f: — | —: મ, પ | ગીં f: — |
 સુ ખ માં વિ ચ રે
 + + #1,

$\frac{૧૫૦}{—}$ $\frac{૨૫૦}{સા, સી: નીં, ધ}$ પે, ધ: પ, મ | ગીં, રી: સા, રી |
 જ જ માં જ જ ચ ર નિ ડ ર ત
 + +

ગીં f: — || સાં, રી: મ, પ | નીં, ધ: પ | મે, પ: ની, સા |
 રે સ ભી પ ઝ રા ના ત ક વ ર
 +

રી: — | —: સાં, નીં f | સાં: પ નીં f, | —: પ, મ |
 ને કા પે ના

ગીં f: — | ગીં, મ: પ |
 કા ઈ ખ રે

સા : સા | રી, રી : સા | નીં, ધ : નીં, પ |
 ધે નુ ણ હુ ધા ર ક્ષ ક વિ

ધ, નીં : સા || સા, સા : નીં, ધ | પ, મ : પ, |
 ના ચ રે || વૃ ઈ ક્ષે ત્ર ની કા પ |

ગેં : રી, | સા : — || રી, મ : રી, મ | પ, મ : પ |
 ભી ક રે || દ્રા ક્ષ હ સ તી |

પે, નીં : મ, પ | નીં, ધ : પ || પે, સા : નીં, સા |
 ણા ણા ક ચ રે || યુ વા ન |

નીં : પ, પ | મ : — | નીં, સા : રી : |
 સૌ ર ભ માં હિ ચ રે |

"THE VATS OF LUNA."

રાગ માલશ્રી,* તાલ ચતુષ્ જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

નિજ સેના મહીં શુભ છે,
સઘળી વ્યૂહરચના અરિ પ્રતિ.
આજ્ઞાનુસાર તૈયાર સાધન;
કમી નહીં કશું છે ! નિજ૦—ટેક.

લશ્કર હાજર સર્વ નગરથી !
રથદલ પયદલ હયદલ કમથી ;
વિધવિધ શસ્ત્રો કેરી ભરતી ;
સમાધાની સાથ અસિ ધરી હાથ,
સજેલ સચેત સૌ છે !

સાળી.

લડવા તત્પર લક્ષથી મદદગાર રણધીર;
પરવા કરે ન પ્રાણુની સામે અરિ શૂરવીર ! નિજ૦ ૧.

---

* આ સ્થળે “માલશ્રી” માં માત્ર ‘સા, ગ, પ,’ એ ત્રણ સ્વરજ રાખવામાં આયા છે. વિશેષ ખુલાસા માટે જુઓ,
“સંગીત કલાધર” પૃષ્ઠ ૧૪૦.

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ B ગ : ગ : પ : — | સા : — : — : — |
 નિ જ સે ના
 +
 ૦1,2,

પ : પ : ગ : ગ | સા : — : — : — || ગ : ગ : ગ : — |
 મ હી શુ ભ છે સ ધ જી
 + +

પ : — : — : ગ | પ : પ : ગ : — | સા : સા : સા : સા ||
 વ્યુ હ ર ચ ના અ રિ પ્ર તિ +

ગ : — : પ : પ | સા : — : — : — | સા : — : સા : — |
 આ જ્ઞા તુ સાર તૈ ચાર

સા : — : પ : પ || પ : ગ : — : — | પ : ગ : — : — |
 સા ધ ન ક મી ન હી
 + +

પ : ગ : — : — | સા : — : — : — |
 ક શુ છે

*1, | સાં : — : ગ : — | સાં : — : ગ : — | પે : — : ગ : ગ |
 લ શકર હા જર સ વ ન
 +

○ | પ : પ : ગ : — || સાં : સાં : સાં : સાં | ગ : ગ : ગ : ગ |
 ગ ર થી ર થ દ લ પ ચ દ લ
 + +

— | પ : પ : પ : પ | સાં : સાં : સાં : — || સાં : સાં : સાં : સાં |
 હ ચ દ લ ક મ થી વિ ધ વિ ધ
 + +

— | પ : — : પ : — | ગ : — : ગ : — | સાં : સાં : સાં : — ||
 રા સો કે રી લ ર તી

— | પ : પ : — : પ | સાં : સાં : — : સાં | ગ : ગ : — : ગ |
 સ મા ધા ની સા થ ગ સિ ધ
 +

○ | પ : પ : — : પ | ગ : પ : — : પ | ગ : પ : — : પ |
 રી હા ય સ જ લ ર ચે ત

— | સાં : — : — : — | સાં : — : — : — |
 સો હ

साभी | ग' ग' ग' — ग' — ग' — ग' — ग' प' — |
 ल उ वा त त्पर ल क्ष्मी
 †

| ग' ग' ग' सा' — सा' सा' सा' सा' ||
 म ह ह गा र र लु धीर
 †

| प' प' प' — प' प' — प' प' — प' प' — | ग' — ग' — प' प'
 प' र वा क रे न प्रा लु नी सा मे अ रि
 †

सा' सा' —
 शूर वीर
 †

રાગ સારંગ, તાલ ચતુષ્ જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા ૪:૧૬:૪

મધ્ય કાળ.

—

થઈ બહુ રણુરાતા,
રોમ રોમ પ્રતિ ક્રોધ ભરાતા,
ભવ્ય ભોમ પરથી ગભરાતા,
ક્રોમ ક્રોમના રોમે જાતા. થઈ૦—ટેક.

યષ્ટિ વૃદ્ધ કર ધરી, ચાલે ઉમંગે,
ગર્ભિણી પણ સંગે,
કંઈ શિશુ લઈ છાતી, ખય પાતી,
લઈ લઈ કંઈ ધગધગ ધાતા! થઈ૦ ૧.

અન્ન, ઘેનુ, હય, અગણિત ખચ્ચર,
રજ ઉડી ઉડીને છવાયું અંખર,
શોરખકોર બહુ પુર અંદર,
ઠકું મચ્યો નહિ દ્વાર સમાતા! થઈ૦ ૨.

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

ની^૦ફ : ની^૦ફ : પ : મ | રી : રી : મ : —
 ય ઇ ળ હુ ર ણ રા
 +

પ : — : — : — | — : — : મ : પ || સા^૦ : — : સા^૦ : ની^૦ફ
 તા રા મ રા
 + +
 ૭1, 2,

— : પ : મ : પ | ની^૦ફ : — : પ : ની^૦ફ | પ : મ : પ : — ||
 મ પ્ર તિ કો ધ ભ રા તા

ની^૦ફ : — : સા : રી | મ : રી : મ : પ | ની^૦ફ : — : પ : ની^૦ફ
 ય બો મ પ ર થી ગ ભ
 +

સા^૦ : — : રી : — || મ^૦ : — : રી : સા^૦ | રી : ની : સા^૦ : — |
 રા તા કો મ કો મ ના
 + +

ની^૦ફ : — : પ : — | મ : — : પ : — ||
 રા મે જ તા

૦,
*૧, સા : — : નીં : પ | — : મ : રી : સા | રી : મ : — : — |
ય ણિ વૃ | ઈ ક ર | ધ રી
+

— ૧ વ૦ ૨ વ૦ ૦
— : — : — : — | રી : મ | રી : મ : પ : — | — : મ : રી : સા |
+ ચા લે ઉ
+

— ૧ વ૦ ૨ વ૦
રી : — : સા : — | — : — | — : રી : — : મ
મં ગે ગે ઈ
+ +

૦,
પ : ની : સા : રી | સા : નીં : પ : મ | રી : — : સા : — ||
ણી પ ણિ સં ગે

— ૦
— : — : સા : રી | ની : સા : ની : સા | રી : — : રી : — |
કૃ ઈ શિ શુ લ ઈ છા તી

— ૦
નીં : નીં : પ : મ | પ : — || ની : સા | રી : — : સા : નીં |
પ ય પા તી ણિ ઈ લ કૃ ઈ

— ૦
પ : — : મ : પ | નીં : નીં : પ : મ | પ : — || — : — |
ઈ ધ ગ ધ ગ ધા તા

ॐ
1, मः मः — : री | — : री : सा : सा | नी : सा : री : सा |
अ न धे नु छ य अ ग णि त

नी र्फि : — : प : प || नी : सा : नी : सा | री : मः री : मः |
अ अ र र न छ डी डी ने छ

री : मः री : मः | प : — : प : प || नी : — : नी : नी |
वा युं अं न र शो र न

नी : — : नी : नी | सा : — : सा : सा | नी : सा : री : री ||
के र न छ पु र अं द र

री : — : सा : नी र्फि | प : — : मः प | नी र्फि : — : प : नी र्फि |
कं क म अं न छी द्वा र स

प : मः प : — |
मा ता

"ASTUR HATH STORMED JANICULUM
AND THE STOUT GUARDS ARE SLAIN."

રાગ મદહાર, તાલ ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૨:૪:૨}{૨:૪:૨}$

મધ્યદ્રુત કાળ.

અહાહા! આજે છે કેવી આ સઘન ગગનની છટા,
વાદળાંની ઘટા!

મનકું ત્રાસે નહાસે શિશુ સહુ વિકળ થતાં! અહાહા-ટેક.

દુર્ભાગ્યે દુર્દિન આ,

ભયપ્રદ ભાસે હુંથી ન સહાશે.

ખખર લાવો ખરેખરી મુજ પાસે,

જલદી જાઓ જલદી જાઓ હાં!

કોઈ તો આ શોરખકોર શાના થતાં! અહાહા ૧.

માત્રા $\frac{૨}{૨:૪:૨}$ $\overbrace{\text{ધ} : \text{ની}^{\circ} \text{ફ} : \text{ની}^{\circ} \text{ફ}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{પ} : \text{ધ} : \text{ધ}}^{\circ}$
 ય ડા ડા યા જે છે
 ૧.

$\overbrace{\text{મ} : \text{પ} : \text{પ}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{ગ} : \text{મ} : \text{મ}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{રી} : \text{રી} : \text{સા}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{ધ} : \text{ની}}^{\circ}$,
 કે વી યા સ ધ ન ગ ગ ન ની છ

$\overbrace{\text{સા} : -}^{\circ}$ $\overbrace{- : -}^{\circ}$ || $\overbrace{\text{મ} : \text{મ}}^{\circ}$, $\overbrace{\text{રી} : \text{સા}}^{\circ}$, $\overbrace{\text{ધ} : \text{ની}}^{\circ}$,
 ટા વા દ જાં ની ધ

$\overbrace{\text{સા} : -}^{\circ}$ || $\overbrace{\text{ની}^{\circ} \text{ફ} , \text{ધ} : \text{ની}^{\circ} \text{ફ}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{ની}^{\circ} \text{ફ} , \text{ધ} : \text{ની}^{\circ} \text{ફ}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{સા} , \text{ની} : \text{સા}}^{\circ}$
 ટા મ ન હું ત્રા સે નહા સે

$\overbrace{\text{પ} , \text{મ} : \text{ગ} , \text{રી}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{સા} , \text{ની}^{\circ} \text{ફ} : \text{ધ} , \text{ની}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{સા} : -}^{\circ}$ ||
 શિ શુ સ હુ વિ ક જ થ તા

૧ , $\overbrace{\text{મ} : \text{પ}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{ગ} : \text{મ}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{પ} , \text{પ} : \text{પ}}^{\circ}$ $\overbrace{- : -}^{\circ}$
 ડુ ભાં ગ્યે દુ દિં ન યા

$\overbrace{\text{ધ} , \text{ની} : \text{સા} , \text{ની}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{ધ} , \text{પ} : \text{ધ}}^{\circ}$ $\overbrace{\text{ધ} , \text{ની} : \text{સા} , \text{ની}}^{\circ}$
 ભ ય. પ્ર દ ભા. સે હુ થી ન સ

ધ, પ : ધ || સા, સા : સા, સા | ાપં, : ધ, પ | ધ, પ : મ, ગ |
હા શે || ખ ખ ર લા | વો ખ રે | ખ રી મુ જ |

રી, ગ : મ || રી, મ : રી, મ | ામ, : મ, પ | મ, પ : ાપ, |
પા સે || જ લ દી ન | યો જ લ દી ન યો |

ધ, પ : મ, ગ || ની િ : ા ધ, | પ : — | સા : — |
હાં || કો ઈ | તો યા |

રી, સા : ની િ, ધ | પ, મ : ગ, રી | સા : ||
શે ર ખ કો | ર શા ના થ | તા ||

રાગ ગૌડ સારંગ,* તાલ ચતુષ્ચ જલિ ત્રિતાલ, માત્રા ૪-૮-૪

મધ્યકૃત કાળ.

“પરાજય પાપી પામજો,
અમને અરિથી વિજય મળજો,
ભવમાં ભૂંડે હાલે એ ભટકજો,
મુખ એનું અદીઠ થજો, પ્રિક હજો,
નરકે એ વેળાસર જજો !   પરાજય૦ — ટેક.

કપટી એ વિષયી એ મરજો,
મનોરથ મનનો ના એકે સરજો,
શીશ ખડજો, કીટ પડજો,
ગાત્ર ગળજો, ઉજડ વળજો,
વિષમ વિષનો સાપ ડસજો,
સ્વપ્ને સામે ના ઉતરજો,”

નારી શાપ દે નગરની,

“અધવચ અરિદળ અટકજો, રણે રખડજો !”

પરાજય૦   ૧.

* સારંગની એક જલિ છે, સંપૂર્ણ છે ; ‘મધ્યમ’ શુદ્ધ તથા તીવ્ર બન્ને આવેછે, તેમ ‘નિષાદ’ પણ ક્રોમળ તથા શુદ્ધ બન્ને આવેછે. બાકીના સ્વર શુદ્ધ છે. ગ્રહ સ્વર ‘ગંધાર’ કિંવા ‘નિષાદ’ છે. ન્યાસ પણ ‘ગંધાર’ છે. વાદી સ્વર પણ વિશેષે કરી ‘ગંધાર’ નો છે. વખત, દિવસનો બીજો પ્રહર. રસ આ ઠેકાણે ગાયનની ગતિ જલદી હોવાથી વીર.

માત્રા $\frac{૧૬}{૪.૮:૪}$ **B** નીં : ધ : નીં : ધ | પ : — : — : મ |
 પ રા જ ય પા પી

ગ : રી : — : મ | ગ : — : — : — || ગ : રી : સા : — |
 પા મ ને અ મ ને
 #1,

નીં : સા : રી : સા | ગ : રી : મ : મ | ગ : — : — : — ||
 અ રિ થી વિ જ ય મ જ ને

મઃ : મઃ : પ : — | પ : મઃ : પ : ધ નીં : ધ : પ : મઃ
 ભૂં વ માં ભૂં કે હા લે એ ભ ટ ક

પ : — : — : — || સા : ની : ધ : પ | ધ : ગ : — : મ |
 ને મુ ખ એ નું અ દી ઠ

પ : ગ : — : મ | ગ : રી : સા : — || ગ : રી : ગ : મ |
 થ ને ધિ ક હ ને ન ર કે એ

પ : — : — : રી | — : સા : સા : મ | ગ : — : — : — ||
 વે ગા સ ર જ ને

૧. ય : ય : ય : સા' | — : ય : ય : ય | સા' : — : રી' : રી' |
ક ધ દી એ | વિ ધ યી | એ મ ર |

સા' : — : — : — || સા' : સા' : ની : ધ | ય : ય : મ : ગ |
લે || મ નો ર થ | મ ન નો ના |

રી' : સા' : — : રી' | મ : મ : જ : — || — : મઃ : — : મઃ |
એ કે | સ ર લે || શી શ |

મઃ : મઃ : ય : — | — : ય : — : ધ | સા' : ની : ધ : ય ||
ખ ડ લે | કી ટ | ય ડ લે |

— : સા' : — : રી' | ગ : ગ : ગ : — | — : રી' : ગ : ગ |
ગા વ | ગ જ લે | ઉ જ ડ |

મ : મ : મ : — | — : મ : ગ : મ | ય : ય : ય : — |
વ જ લે | વિ ધ મ | વિ ધ નો |

— : સા' : — : ની | ય : મઃ : ય : — || — : મઃ : — : ય |
સા ધ | ડ સ લે || રવ ખે |

[○]
 મ : — : ગ : — | રી : સા : — : રી | મ : મ : ગ : — ||
 સા   મે   ના   ઉ   ત   ર   જો

[○]
 ગ : — : મ : પ | — : ની : સા : રી | સા : ની : સા : — |
 ના   રી   શા   પ   દે   ન   ગ   ર   ની

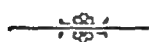
[○]
 મઃ પ : ધ : ની | સા : રી : સા : ની | ધ : પ : મ : ગ |
 અ   ધ   વ   ચ   અ   રિ   દ   જ   અ   ટ   ક   જો

⁺
 રી : સા : સા : રી | મ : મ : ગ : — ||
 ર   જો   ર   જ   ડ   જો

રાગ આશાવરી, ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

સૂઝે ન ઉપાય આ સમયે કંઈ હવે,
સૌતું શું રે થશે !
કૃતાંત જેવા મહાભયકારી,
આ રિપુઓ આવ્યા પહેલાં,
નદીનો પૂલ જો નહીં તૂટશે. સૂઝે—ટેક.

અરિ જો પૂલ પર આવે,
કારી નહીં પછી કાંઈ કાવે,
શૂરવીર ક્યાંથી શહેર બચાવે,
કદીએ જાય કહ્યું ન કશું,
વિધિએ નસીબે શું શું નિરમ્યું હશે ! સૂઝે ૧.

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ **B** મ:પ ધિં f : — : — : — | — : — : મ:પ |
 સૂ ઝે ન ઉ
 +

ધિં f : — : — : — | — : — : — : — | નીં f : — : — : — |
 પાય આ

મ : — : મ : પ | ધિં f : — : — : — | — : પ : — : મ |
 સ મ થે કંઈ હ

ગિં f : — : — : — | — : — : રી : — | સીં : — : — : રી |
 વે સૌ તું શું

મ : પ : — : નીં f | ધિં f : પ : — : — | — : મ : ગિં f : રી |
 રે થ શે સૌ

સીં : — : — : રી | મ : પ : — : નીં f | ધિં f : — : પ : — |
 તું શું રે થ શે

— : — : — : — | — : — : — : — | : || : રીં : મ : — : — |
 *1, + + તાં

— : — : — : મ | ધિ : — : — : — | — : ધિ : — : પ |
ત જો વા મ

ગિ : — : — : — | રી : — : મ : મ | પિ : — : ધિ : મ |
હા લ ય કા

પિ : — : — : — | ની : — : — : — | — : — : ધિ : ધિ |
રી આ રિ પુ

પિ : — : — : — | — : મ : — : પ | ધિ : — : — : — |
ઓ આ વ્યા

મ : — : પ : મ | ગિ : — : — : — | — : — : મ : પ |
પ હે લાં ન દી

ગિ : — : — : — | — : — : રી : રી | સા : — : — : રી |
નો પૂ લ ને ન

મ : પ : — : ની : ધિ : — : પ : — | — : મ : ગિ : રી |
હીં વ ર શે પૂ લ

સાઃ—:—:રી | મઃપઃ—:ની f | ધ f:—:પઃ— |
 લે   ન   હીં   વ   ટ   શે

—:—:—:— | —:—:—:— | —:— |

*1,   ૦   —   ં
 મઃમઃમઃ— | પઃપઃમઃમ | ધ f:—:સાઃની f |
 યુ રિ લે   પૂ લ પ ર   આ

સાઃ—:—:—:— || ગ f:—:ગ f:— | રીઃરીઃસાઃસા |
 વે   કા   રી   ન   હીં   પ   છી

—:રીઃ—:ની f | સાઃ—:સાઃ— || ગ f:રીઃગ f:રી |
 કાં   ઈ   ફા   વે   શૂ   ર   વી   ર

ગ f:—:ધ f:— | રીઃરીઃરીઃરી | સાઃ—:સાઃ— ||
 ય્યાં   થી   શ   હે   ર   બ   ચા   વે

—:—:—:મ | મઃપઃ—:— | ની f:—:—:— |
                     ક   દી   યે   ન

$\bar{\text{—}} : \text{—} : \text{ધ f} : \text{ધ f}$ ય ક	$\overset{\circ}{\text{પ}} : \text{—} : \text{—} : \text{—}$ ઞ્યું	$\bar{\text{—}} : \text{મ} : \text{—} : \text{પ}$ ન ક

$\dot{\text{ધ}} \text{ f} : \text{—} : \text{—} : \text{—}$ શું	$\bar{\text{પ}} : \text{—} : \text{મ} : \text{પ}$ વિ ધિ	$\overset{\circ}{\text{ગ}} \text{ f} : \text{—} : \text{—} : \text{—}$ એ

$\bar{\text{—}} : \text{—} : \text{મ} : \text{પ}$ ન સી	$\dot{\text{ગ}} \text{ f} : \text{—} : \text{—} : \text{—}$ બ્ર	$\bar{\text{—}} : \text{—} : \text{રી} : \text{—}$ શું

$\overset{\circ}{\text{સા}} : \text{—} : \text{—} : \text{રી}$ શું નિ	$\bar{\text{મ}} : \text{પ} : \text{—} : \text{ની f}$ ર મ્યું હ	$\dot{\text{ધ}} \text{ f} : \text{—} : \text{પ} : \text{—}$ શે

$\bar{\text{—}} : \text{મ} : \text{ગ f} : \text{રી}$ શું	$\overset{\circ}{\text{સા}} : \text{—} : \text{—} : \text{રી}$ શું નિ	$\bar{\text{મ}} : \text{પ} : \text{—} : \text{ની f}$ ર મ્યું હ

$\dot{\text{ધ}} \text{ f} : \text{—} : \text{પ} : \text{—}$ શે	$\bar{\text{—}} : \text{—} : \text{—} : \text{—}$	$\overset{\circ}{\text{—}} : : : \text{—} :$

મંથ્ર કાવ્ય

૧૨૧

અંધુ, બચ્ચો સૌ, પરી સમસ્થાન, લડતાં આન,
ધર્મપાન, કુળની માન, અણખાલાન, મિત્રનું સમન,
સ્વસ્થ કાન, અરિસમાન પાળો ! બંધુક ૬૬.
મરણ સૌને સિદ્ધ વાત, પાણુ ન 'પડણુ' પરનો ત્યાગ,
લડતાં સાથ અરિસંઘાત, મુશ્કેલી માન, બનતાં માન,
સાક્ષાત અમરસ્થાન સદ્ય પાળો ! બંધુક ૧.

— : — : ધ િ : ધ િ	પ : — : — : —	— : મ : — : પ
ય ક	યુ	ન ક

ધ િ : — : — : —	પ : — : મ : પ	ગ િ : — : — : —
શુ	વિ ધિ	એ

— : — : મ : પ	ગ િ : — : — : —	— : — : રી : —
ન સી	એ	શુ

સા : — : — : રી	મ : પ : — : ની િ	ધ િ : — : પ : —
શુ નિ	ર મ્યુ ડ	શે

— : મ : ગ િ : રી	સા : — : — : રી	મ : પ : — : ની િ
શુ	શુ નિ	ર મ્યુ ડ

ધ િ : — : પ : —	— : — : — : —	— : — : — : —
શે		

રાગ કિદારી, તાલ તિસ્ર જાતિ દાદરા, માત્રા $\frac{૬}{૩:૩}$

મધ્ય કાળ.

બંધુ, જાઓ સૌ, ધરી સમરસાજ, લડવા આજ,
ધર્મપાજ, કુળની માજ, અળખાલાજ, નિજનું રાજ્ય,
રક્ષણ કાજ, અરિસમાજ ધાઓ ! બંધુ—ટેક.

મરણ સૌને સિદ્ધ વાત, પણ ન પડવું પરને હાથ,
લડતાં સાથ અરિસંઘાત, મૂકીને માથ, બનતાં ઘાત,
સાક્ષાત અમરસ્થાન સદ્ય પાઓ ! બંધુ ૧.

સા : — : સા	ની : સા : સા	મ : — : મ	ગ : મ : ગ
મા જ	અ બ બા	લા જ	નિ જ નું

પ : — : પ	પ : પ : પ	ની : ધ : ની	રી : સા : ની
રા જ્ય	ર ક્ષ જી	કા જ	અ રિ સ

મઃ : — : પ	ધઃ : — : —	નીર્ધ : —	પ : — : —
મા જ ધા			ઓ

૧,

પ : પ : પ	ની : ધ : ની	સા : — : સા
મ ર જી	સૌ ને	સિ ક્ષ

સા : — : સા	સા : રી : સા	ની : ધ : ની	સા : રી : સા
વા ત	પ જી ન	પ ડ હું	પ ર ને

ની : ધ : ની	ની : સા : ની	ધ : — : ધ	ની : સા : ની
હા થ	લ ડ તાં	સા થ	અ રિ સં

ધ : — : ધ	ધ : નીર્ધ : ધ	પ : મઃ : પ	ધ : નીર્ધ : ધ
ધા ત	મૂ કી ને	મા થ	ખ ન તાં

પ : મઃ : પ	ધ : — : પ	મ : — : ગ	મઃ : પ : મઃ
ધા ત	સા	ક્ષા ત	ચ મ ર

પ : — : પ	ધ : — : ની	ની, સા : રી : —	સા : — : —
સ્થા ત	સ ધ	પા	ઓ

રાગ ખિહાગ, તાલ ચતુષ્ત જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

રણુ પરવરો, હર પરહરો,
હામ ઉરે ભરો, કીરતિને વરો,
સુણને શૂરો, પડું હું પૂરો,
જન જે માત્ર મદદ કરો ! રણુ૦—ટેક.

સંગ લઈ તમે સકળ અનુચરો,
કૃપાણુ કર ધરો, વિચાર નહીં કરો,
સત્વર સેતુમૂળ હરો ;
રોકું આ ધનઘટ, જાઉં હું ઝટપટ, જેલ મચાવું
ખરો ! રણુ૦ ૧.

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ B સા : ની^૦ | સા : પ : મ : પ | — : — : સા : ની[—] |
 ફેણ પ ર વ રે ૮ ર

સા : પ : મ : પ | — : || પ : ધ | સા : ધ : — : ની^૦ |
 પ ર હ રે || હા મ ઉ રે ભ
 + + #1.

પે : — : ધ : ની[—] | સા : ધ : — : ની[—] | પે : — || મડ : પ |
 રે શ્રી ર તિ ને વ રે || મુણ

ધ : — : મ : — | ગ : — : મ : પ | ધ : — : મ : — |
 લે શ રે પ હ હ પ

ગ : — || પ : મ | ગ : રી : સા : ની^૦ | પે : પ : ની : ની |
 રે જ ન ખ મા ત મ દ દ ર

સા : — : — : — | — : — |
 રે +

*1, ^oમ : મ : ગ : ગ | ⁻પ : પ : મ : મ | ⁺ધ : ધ : પ : સા' |
સં ગ લ ઈ | ત મે સ ક | જ ય નુ ચ |
+

⁻ની : — : — : — || ^oધ : સા' : ની : સા' | ⁻ની : ધ, પ : મ : ગ |
રે | કૃ પા જી | ક ર ધ રે |
++

⁺મં : પ : — : મ | ગૌ : રી : સા : સા || ગૌ : રી : સા : — |
વિ ચા ર | ન હીં ક રો || સ ત્વર |
++

⁻ગ : રી : સા : — | ⁺સા' : — : ધ : ની | ⁻પ : — : — : — ||
સે વ | મૂ જ હ રે |
+

^oસા' : — : મ' : — | ⁻ગૌ : — : ગ : રી | ⁺સા' : ની : ધ : ની |
રે | કૃ આ | ધ ન ધ ટ |
+

⁻ધ : રી : સા' : ની | ^oધ : પ : મ : ગ | ⁻પ : — : મ : મ |
જ હં હં | ઝ ટ પ ટ | જો લ મ |

૧૫૦		૨૫૦	
ગૌ : રી : સા : ની	સા' : — : — : —	સા' : —	
ચા હું ખ રે		રે	

+

રાગ દેશ, તાલ તિસ્ર જાતિ દીપચંદી, માત્રા $\overline{૩:૪:૩:૪}$ ^{૧૪}
મધ્ય કાળ.

દેશાભિમાની ઘણા રે,
જન પ્રાચીન રોમ તણા રે!
સંપલક્ષના, ન્યાયપક્ષના,
દાની દીનના, શુદ્ધ મનના,
શૂરાતનમાં કંઈ ન મળ્યા રે! દેશા૦—ટેક.

ગુણમાં ગંભીર ગતિ બહુ,
પરસ્પરે બાંધવવૃત્તિ,
રાજ્યહિતની કાયમ કૃતિ,
વધૂ કે વસુની, બંધુ કે શિશુની,
અથવા અસુની,
યુદ્ધ મહીં, ડોઈ કંઈ, કરે નહીં ગણના;
રાગી રણના, સંગી સત્યના,
ટ્રોહી દંભના, સ્તંભ ધર્મના,
સર્વ કર્મમાં ઉચ્ચ ધારણા રે! દેશા૦—૧

"ROMAN SOLDIERS."

होरे शियस.

मात्रा ३:४:३:४

१४
३
४

री: प | ग: —: म | ग: री: सा: सा |
शा लि मा नी ध

नी, सा: री, ग: म, ग | री: —: री: प | ग: —: म |
रे हे शा लि

ग: री: सा: सा | म: —: ग | री: ग: सा: सा | री: म: म |
मा नी ध ला न प्रा थी न

प: नी: सा: री, सा | नी: ध: प | म: ग | प: —: नी: नी |
रे म त ला रे म त

सा: —: — | सा: री: सा: री | सा, नी: ध: — |
ला सं प ल क्ष ना

नी: री: सा: नी: री: सा | नी: ध: प: — | ध: नी: ध: नी: री: |
त्या य प क्ष ना दा नी दी न

ध, प: म: — | प: ध: प: ध | प, म: ग: — | म: प: म: प |
ना शु क्ष म न ना शू रा त

$\overset{\circ}{\text{મ}}$, ગ : રી : મ | $\overset{-}{\text{ગ}}$: રી : સા : સા | $\overset{\cdot}{\text{ની}}$, સા : રી, ગ : મ, ગ |
 માં | કં ઈ ન મ | છા

$\overset{-}{\text{રી}}$: — |
 રે

* ૧, $\overset{\cdot}{\text{ની}}$: સા | $\overset{\circ}{\text{રી}}$: — : — | $\overset{-}{\text{ની}}$ ઃ ઃ ધ : પ : મ |
 ગુ છા માં | ગં લી ર ગ

$\overset{+}{\text{ગ}}$: રી : મ | $\overset{-}{\text{ગ}}$: રી | $\overset{+}{\text{ગ}}$: રી : — | $\overset{-}{\text{રી}}$: ગ | $\overset{\circ}{\text{મ}}$: પ : ધ |
 તિ | ગ હુ | તિ | પ ર રપ રે

$\overset{-}{\text{મ}}$: ગ : રી : ગ | $\overset{\circ}{\text{મ}}$: પ : — || $\overset{-}{\text{ની}}$ ઃ ઃ ધ : પ : ધ |
 ગાં ધ વ | વૃ તિ || રા ન્ય હિ . ત

$\overset{\circ}{\text{મ}}$: પ : — | $\overset{-}{\text{ની}}$ ઃ ઃ ધ : પ : ધ | $\overset{\cdot}{\text{મ}}$: પ : — || $\overset{-}{\text{રી}}$: ની : સા |
 ની | કા ય મ | કૃ તિ || વ મ્

$\overset{\circ}{\text{રી}}$: — : — | — : — : સા : ની | $\overset{\cdot}{\text{સા}}$: — : — |
 કે | વ મ્ | ની

— : — : ની િ : ધ | ની િ : — : — | — : — : ધ : પ |
જાં ધુ કે શિ શુ

ધ : — : — | — : — : પ : મ | પ : — : — |
ની અ થ વા

— : — : મ : ગ | રી : — : — || : : સા : સા | મ : મ : ગ |
અ સુ ની યુ ધ્વ મ હી

રી : — : રી : ગ | મ : પ : — | — : — : પ : ધ |
કે ઈ કં ઇ ક રે

ની િ : ની િ : ધ | પ : — : પ : ધ | ની : સા : — ||
ન હી ગ લુ ના

સા : રી : સા : રી | સા, ની િ : ધ : — | ની િ : સા : ની િ : સા |
રા ગી ર લુ ના સં ગી સ ત્ય

ની િ , ધ : પ : — | ધ : ની િ : ધ : ની િ | ધ, પ : મ : — |
ના દ્રો હી દં લ ના

पे : ध : प : ध	पे, स : ग : —	मे : प : म : प
स्तं ल ध म	ना	ग ध क म

मे, ग : री : म	ग : री : सा : सा	नी, सा : री, ग : म, ग
मां	कं ध न म	गा

री : —
रे

હોરેશિયસ.

રાગ મહેહાર, તાલ તિસ્ર ભતિ દાદરા, માત્રા ૩:૩
મધ્ય કાળ.

સમરસમયે રોમતનય ભીરુદ્દય,
નહાની વયમાં ત્રિષય,
પક્ષ પ્રણયમાં નહીં નય નિઃસંશય,
ધનસંચય મહીં નહીં લય,
દિલ નિર્દય કપટનિલય ! સમર૦—ટેક.

ધર્મ્યાલય, મમતામય,
કોઈ નહીં ન્યાયી, નહીં ધર્મી,
નહીં વચન મહીં વિનય કંઈ;
બુલમ અરે ! દીન ઉપરે,
હાલના રોમન જન કરે,
ચિત ચહે વિજયને પણ ઝ્યાંથી ઉદય ! સમર૦ ૧.

માત્રા $\frac{૬}{૩:૩}$

B

સૌ : સૌ : સૌ | ધ : ધ : પ |
 સ મ ર | સ મ યે |
 +

મે : — : પ | મે : મ : ગ | રી : — : પ | મે : પ : પ |
 રો મ | ત ન ય | લી રુ | દ દ ય |
 +

રી : — : — | પે : મ : પ | નીં f : — : ધ | નીં f : ધ : ની |
 નહા | ની વ ય | માં | વિ પ ય |
 +
 ૩1.

સૌ : — : સૌ | ધ : મ : પ | નીં f : — : ધ | પે : મ : ગ |
 પ ક્ષ | પ્ર ભુ ય | માં ન | હીં ન ય |

મે : — : રી | — : સા : સા || રી : પ : મ | પે : મ : પ |
 નિ : સં | શ ય || ધ ન સં | ચ ય |
 + +

ધ : સૌ : ધ | પે : મ : ગ || મ : ગ : નીં f | ધ : ધ : ની |
 મ હીં ન | હીં લ ય || દિ લ નિ | દ ય |
 +

સૌ : સૌ : સૌ | નીં f : ધ : ની |
 ક પ ટ | નિ લ ય |

†, મઃ ળઃ નીં ફ | — : ધ : ની | સા' : ની : સા' |
 ઇ ધ્યા લ ય મ મ તા |
 †

ની : સા' : સા' | નીં ફ : — : પ | — : મ : પ | નીં ફ : — : પ |
 મ ય કો ઈ ન હીં ન્યા થી |
 † †

— : મ : પ | નીં ફ : — : પ | — : મ : પ | મ : પ : ધ |
 ન હીં ધ મીં ન હીં વ ચ ન |
 † †

ની : સા' : — | મ : મ : મ | રી : સા' : — | મ' : મ' : રી |
 મ હીં વિ ન ય કં ઇ જી લ મ |
 † †

રી : સા' : ની | ધ : નીં ફ : ધ | ની : સા' : — | મ : પ : ધ |
 ગ રે દી ન ઉ પ રે હા લ ના |
 † †

મ : પ : ધ | મ : મ : રી | સા' : — : — | રી : પ : મ |
 રે મ ન જ ન ક રે ચિ ત ચ |
 †

—	♩.	—	♩.
પ : — : મ	ગ : મ : ની ફ	ધ : ધ : ની	સા : — : સા
હે વિ	જ ય તે	પ ભુ	ક્યાં થી

—
ની ફ : ધ : ની
ઉ   દ   ય

હારેશિયસ.

રાગ માલકોશ, તાલ ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$
મધ્ય કાળ.

રતનન નનનન રતનન રતનન રતનન
રણવાદો રણકે!

તલવાર તૈયાર લાલાઓની હાર!
ઝબઝબ ઝબકે! જેમ વીજ ચમકે!
શૂરાઓ નિરખી હરખે!
કાયરનું ઉર થરથર થરકે! રતનન૦—ટેક.

ફરફર પચરંગી ધ્વજ ફરકે!
સોનાના સાગરના ઉર્મિના અનુક્રમથી!
આ આવે સત્વર અરિલશકર ખિનધડકે!
ધમમમ મમમમ ધમ્ ધમ્ ધમ્ ધરણી ધમકે!
ખનન ખનન શસ્ત્રો ખનકે! રતનન૦ ૧

માત્રા ૧૬
૪ : ૮ : ૪

૦
 ધીર્ : સા : ગર્ : મ | ધર્ : નીર્ : સા : સા |
 ર ન ન ન ન ન ન ન

૦
 ગર્ : ગર્ : ગર્ : — | સા : સા : સા : — | નીર્ : નીર્ : ની : — |
 ર ન ન ન ર ન ન ન ર ન ન ન

ધર્ : ધર્ : ધર્ : — | મ : — : ગર્ : — | ગર્ : મ : સા : — ||
 ર ભ વા દો ર ભ કે

૦
 સા : — : સા : — | મ : — : મ : — | મ : — : ધર્ : — |
 તલ વા ર તૈ થા
 +
 ૧,

— : — : ધર્ : — | ધર્ : — : નીર્ : — | — : — : નીર્ : — |
 ર લા લા યો

૦
 ધર્ : નીર્ : સા : — | — : — : સા : — | ધર્ : નીર્ : સા : નીર્ : — |
 ની હા ર ઝ ળ ઝ ળ
 + +

—
 ધર્ : નીર્ : સા : — | ધર્ : નીર્ : સા : નીર્ : — |
 ઝ ળ કે જ મ વી જ

હારેશિયસ.

રાગ કિશોર, તાલ તિસ્ર જાતિ તીવરા, માત્રા ૩:૨:૨
મધ્ય કાળ.

જેશભર તલવાર હીધી,
સોંસરી ઉરપાર સીધી,
જેથી અટપટ દુષ્ટે નરકની રાહ લીધી. જ્ઞેશ૦—ટેક.

“ગિરિકંદરે, વન અંદરે,
જન આમ્યને તુજ ત્રાસથી,
હવે નહાસવું કદી નહીં પડે,”

ધીર મુખ ઉચરે;
અંદરે બહુ નર ઉરે તુજ ભય ધરે;

પાતકી આંહી પડી રહે,

નાવ ન તરે,

જનજનની બહાર કીધી!” જ્ઞેશ૦ ૧.

साः — : — : —	० साः — : मः —	७ मः — : गः —
थी	आ आ	वे स
	+	+

साः साः धः नीः	साः नीः धः धः	० साः — : साः —
त्व र अ रि	ल शक र	मिन धड

साः — : :	० साः गः मः धः	मः गः साः नीः
डे	ध म म म	म म म म
	+	+

साः — : धः —	नीः — : मः म	० साः — : साः —
धम् धम्	धम् ध र	एली धम्

साः — : :	० साः साः साः नीः	नीः नीः धः —
डे	अ न न अ	न न श
	+	+

मः — : गः —	गः मः साः —	
स्रो अ	न डे	
		+

હોરેશિયસ.

સા : સા | રી : - : રી | સા : - | સા : સા | ધ : ની ધ : ધ
 ઉ જ ત્રા સ થી હ વે નહા સ
 પ : - | મઃ પ | મ : - : રી | સા : - || સા : સા
 ટું ક દી નહીં પ હે + + રણ

મં : - : મ | મે : ગ | મે : ગ | પં : - : - | - : - ||
 ધી ર મુ ખ ઉ ચ રે +

મઃ પ | ધ : ની ધ : ધ | પ : - | ધ : ની | રી : સા : ની
 સુ હુ જાં દ રે ખ હુ ન ર ઉ

સા : - | ધ : ની ધ : ની ધ : ધ | પં : - || - : - |
 રે ઉ જ લ ચ ધ રે +

ગં : મ : પ | મ : - | પં : - | ગં : મ : પ | મ : - | પં : - |
 ધા ત કી ટું પા ત કી આં

ગં : - : મ | રી : - | સા : સા | ગં : મ : પ | મ : - |
 પ ડી ર હે લુ ટ ના

માત્રા $\frac{9}{૩:૨:૨}$ B

પ : — : સૌ | ની : — | સૌ : — |
જે શ લર તલ
+

ની : — : ધ | ની : ધ | પ : — || નીં : — : ધ | પ : — |
વા ર દી ધી સોં સ રી
+ +

મઃ પ | ધ : નીં : ધ | મઃ — | પ : — || સૌ : — : સૌ |
ઉ ર પા ર સી ધી જી થી
*1, + +

ની : સૌ | ની : સૌ | ની : — : ધ | મઃ પ | મઃ પ |
ઝ ટ પ ટ હ ણે ન ર ક ની

ગે : — : મ | રી : — | સૌ : — ||
રા હ લી ધી

* 1, પ : પ | ની : ધ : ની | સૌ : — | સૌ : સૌ |
ગિ રિ કં દ રે વ ન
+

રી : — : સૌ | સૌ : — || સૌ : સૌ | મ : — : રી | સૌ : — |
ગં દ રે જ ન ગ્રાં મ્ય ને
+ +

હોરેશિયસ.

$\overset{\circ}{-} : પ : - : ધ$ | $\overset{\circ}{-} ની : - : ધ$ | $\overset{\circ}{-} : મ : - : -$ |
 રુ અ તિ જો ઈ

$\overset{\circ}{-} : - : ગ : મ$ | $\overset{\circ}{-} પ : ધ : ની : -$ | $\overset{\circ}{-} ધ : - : પ : મ$ |
 તિ જ ના જ ન

$\overset{\circ}{-} : - : - : -$ || $\overset{\circ}{-} ગ : મ : પ : ધ$ | $\overset{\circ}{-} ની : - : ધ : -$ |
 ને એ રુ ર ક હે
 + +

$\overset{\circ}{-} : પ : મ : મ$ | $\overset{\circ}{-} ગ : - : - : -$ || $\overset{\circ}{-} સા : સા : ગ : મ$ |
 સ હ ને એ રે રે કા
 + +

$\overset{\circ}{-} પ : - : મ : ગ$ | $\overset{\circ}{-} મ : ધ$ |
 યર જ એ જ ને
 1 $\overset{\circ}{-} ની : - : ધ : -$ ||
 એ +

$\overset{\circ}{-} : પ : મ : ગ$ |
 ની :
 1

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

B

સા:રી:સા:રી | ની:સા:ધ:ની |
મુ હા રો પ | લ રી ચા લ્યો |
*2;

ધ:પ:મ:ગ | મ:ની:ધ:પ | મ:ની:ધ:ની |
ચોં પ ક રી | દ મા | મ

સા:—:ની:ધ | મ:ધ:—:ની | સા:—:—:— ||
થી હા મ થી +1,

*1, | —:ધ:—:ની | સા:ની:સા:— | —:સા:—:રી |
+ ચા ર પ ડ ની ઢા લ

ની:—:ધ:— || સા:સા:ગ:મ | પ:મ:ગ:રી |
ન્યા રી વ ણી ચ સિ ક ર ધ રી + +

ગ:રી:સા:ની | સા:—:—:— || સા:—:—:— |
લા રી લી + +

હોરેશિયસ.

$\overset{\circ}{-} : \underset{\text{રુ}}{\text{પ}} : - : \underset{\text{અ}}{\text{ધ}} \mid \overset{\circ}{\text{ની}} \text{ફ} : - : \underset{\text{લે}}{\text{ધ}} : - \mid \overset{\circ}{-} : \underset{\text{ઈ}}{\text{મ}} : - : - \mid$

$\overset{\circ}{-} : - : \underset{\text{નિ જ ના}}{\text{ગ}} : \underset{\text{ના}}{\text{મ}} \mid \overset{\circ}{\text{પ}} : \underset{\text{ના}}{\text{ધ}} : \overset{\circ}{\text{ની}} \text{ફ} : - \mid \overset{\circ}{\text{ધ}} : - : \underset{\text{જ ન}}{\text{પ}} : \underset{\text{ના}}{\text{મ}} \mid$

$\overset{\circ}{\text{ગ}} : - : - : - \parallel \overset{\circ}{\text{ગ}} : \underset{+}{\text{મ}} : \underset{+}{\text{પ}} : \underset{+}{\text{ધ}} \mid \overset{\circ}{\text{ની}} \text{ફ} : - : \underset{\text{હે}}{\text{ધ}} : - \mid$

$\overset{\circ}{-} : \underset{\text{સ હે}}{\text{પ}} : \underset{\text{સ હે}}{\text{મ}} : \underset{\text{સ હે}}{\text{મ}} \mid \overset{\circ}{\text{ગ}} : - : - : - \parallel \overset{\circ}{\text{સા}} : \underset{+}{\text{સા}} : \underset{+}{\text{ગ}} : \underset{+}{\text{મ}} \mid$

$\overset{\circ}{\text{પ}} : - : \underset{\text{યર}}{\text{મ}} : \underset{\text{જા}}{\text{ગ}} \mid \overset{\circ}{\text{મ}} : \underset{\text{જા}}{\text{ધ}} : - : \underset{\text{જા}}{\text{ની}} : \underset{\text{જા}}{\text{સા}} \mid \overset{\circ}{\text{ની}} \text{ફ} : - : \underset{\text{મા}}{\text{ધ}} : - \parallel$

$\overset{\circ}{\text{મ}} : \underset{\text{સિ હે ત હી}}{\text{ગ}} : \underset{\text{સિ હે ત હી}}{\text{રી}} : \underset{\text{સિ હે ત હી}}{\text{સા}} \mid \overset{\circ}{\text{ની}} : \underset{\text{સિ હે ત હી}}{\text{સા}} : \underset{\text{સિ હે ત હી}}{\text{ધ}} : \underset{\text{સિ હે ત હી}}{\text{ની}} \text{ફ} \mid \overset{\circ}{\text{ધ}} : \underset{\text{સિ હે ત હી}}{\text{પ}} : \underset{\text{સિ હે ત હી}}{\text{મ}} : \underset{\text{સિ હે ત હી}}{\text{ગ}} \mid$

ઘ : મ : ગ : —	૝ ળ : — : ગ : મ	ઞ : રી : સા : —
શિ ર માં	ઠૈ વ ગ	તિ થી

+

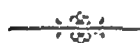
મ̣ : નીં : ધ : પ	મ̣ : નીં : ધ : ની	સૌ̣ : — : નીં : ધ
ગ થી	ગ	ચા

મ̣ : નીં : ધ : ની	સૌ̣ : — : — : —
મ હા ર	થી

રાગ કાફી, તાલ ચતુષ્વ જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૨:૪:૨}{૨:૪:૨}$

મધ્યદ્રુત કાળ.

મહાયુદ્ધાને જંઘા મહીં લાગ્યો ઘા કારી !
 પળભર લઈને શ્વાસને,
 દાખી દશનને દીધો ઘા દુશ્મનને,
 ઢળ્યો ધરણી એસ્ટર એથી,
 વીજપતનથી વિટપ જેમ ભારી ! મહા૦—ટેક.
 પછી શૂરવીર ભાળે,
 “સમરનો રસ હવે કેાણુ ચાળે,
 આવે સનમુખ ઉર હિંમત જે રાળે,
 જય છે શિર સાટે, પડ્યો ન કાંઈ વાટે,
 તૈયાર તમ માટે આવી મિજમાની અમારી” ! મહા૦ ૧.

"AND THRICE AND FOUR TIMES TUGGED AGAIN
ERE HE WRENCHED OUT THE STEEL."

માત્રા $\frac{૨:૪:૨}{૨:૪:૨}$ **B** $\overset{\circ}{મ}, ની ફ : -$ | $- : ધ$ | $\overset{\cdot}{પ} : -$ |
 $\overset{+}{મ}$ $\overset{+}{હા}$ $\overset{+}{યુ}$ $\overset{+}{હા}$

$\overset{-}{ઃ} ધ ફ, : \overset{-}{ઃ} પ,$ | $\overset{\circ}{ગ} ફ : -$ | $\overset{-}{ઃ} ગ ફ, : રી$ | $- : , ની ફ,$ |
 $\overset{+}{ને}$ $\overset{+}{જ}$ $\overset{+}{ધા}$ $\overset{+}{મ}$ $\overset{+}{હી}$ $\overset{+}{લા}$

$- : રી$ | $- : , ગ ફ,$ | $\overset{-}{ઃ} રી, : -$ | $\overset{-}{સા} : -$ | $- : ની ફ$ |
 $\overset{+}{ગ્યો}$ $\overset{+}{ધા}$ $\overset{+}{કા}$ $\overset{+}{રી}$ $\overset{+}{લા}$

$\overset{\circ}{રી} : \overset{-}{ઃ} ગ ફ,$	$\overset{-}{ઃ} રી, : -$	$\overset{-}{સા} : -$	$\overset{+}{-} : -$	$\overset{+}{-} : -$	$\overset{+}{ધ}, પ : મ, ગ$
$\overset{+}{ગ્યો}$ $\overset{+}{ધા}$	$\overset{+}{કા}$	$\overset{+}{રી}$			$\overset{+}{પ}$ $\overset{+}{જ}$ $\overset{+}{સ}$ $\overset{+}{ર}$

++

$\overset{\circ}{મ}, પ : ગ ફ$ | $\overset{-}{ઃ} મ, : \overset{-}{ઃ} મ,$ | $\overset{-}{પ} : -$ | $\overset{-}{સા}, રી : ગ ફ, મ$ |
 $\overset{+}{લ}$ $\overset{+}{ઈ}$ $\overset{+}{ને}$ $\overset{+}{શ્વા}$ $\overset{+}{સ}$ $\overset{+}{ને}$ $\overset{+}{દા}$ $\overset{+}{બી}$ $\overset{+}{દ}$ $\overset{+}{શ}$

1. ++

$\overset{\circ}{પ}, ધ : ની ફ, ધ$ | $\overset{-}{પ}, મ : ગ ફ, રી$ | $\overset{-}{સા} : -$ | $\overset{-}{સા}, ગ : \overset{-}{ઃ} ગ,$ |
 $\overset{+}{ન}$ $\overset{+}{ને}$ $\overset{+}{દી}$ $\overset{+}{ધો}$ $\overset{+}{ધા}$ $\overset{+}{દુ}$ $\overset{+}{શ્મ}$ $\overset{+}{ન}$ $\overset{+}{ને}$ $\overset{+}{દ}$ $\overset{+}{ગ્યો}$ $\overset{+}{ધર}$

++

રી, ગર્ધ : રી, સા	નીર્ધ, : નીર્ધ, નીર્ધ	ધ, ધ : ધ	ધ : ધ
કાં ઈ વા ટે	તૈ યા ર	ત મ મા	ટે યા

+ +

નીર્ધ, સા : —	— : નીર્ધ, નીર્ધ	ધ : પ	મ, : પ
વી	મિ લ	મા ની	અ મા

૧ વ.	૨ વ.
મ, ગર્ધ : રી, સા	નીર્ધ, ધ : પ, મ
રી	ગર્ધ, રી : સા
રી	

+

રાગ પરજ, તાલ ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

—:—

પૂલ ગયો પડી, તોય ધૈર્ય ધરીને ન ચિત્તે ડગ્યો શૂરવીર જરી!
વિવિધ વળી બૂહુરચના કરતું સામે સૈન્ય અરિ,
પાછળ સરિતા ભરી! પૂલ૦—ટેક.

મદદરહિત પણ રિપુથી નવ ડરી,
સ્થિર ચિત્તથી ચોતરફ ફરી ફરી,
પરમ પવિત્ર ટામ્રખરની સ્તુતિ ઉચરી,
“તું છો દૈવી પિતા શોભનનો,
ખૂજન કરે સૌ પ્રેમ ધરી!” પૂલ૦ ૧.

“અરજી આ મારી ઉરમાં લે ધારી,
દેશસેવા હોય બે ખરી;
અસુ ને અસિ રુદ્રભરી,
સંભાળી લે સ્નેહે સંધરી,
કૃપામય નજર કરી!” પૂલ૦ ૨.

માત્રા ૪.૮.૪

B

મઃ ધ ઃ ની : સ્વા : ની : ધ ઃ
પૂ લ ગ યો પ

પ : — : મઃ ધ ઃ ની : સ્વા : — : ધ ઃ ની : સ્વા : — : ની
ડા તો ય ધૈ ય ધ રી ને ન

ધ ઃ ઃ પ : — : ધ ઃ મઃ — : પ : ની મઃ ગ : — : મ
ચિ તે ડ ગ્યો શૂ ર ની ર જ

ગ : — || ધ ઃ મઃ ગ : રી ઃ સ્વા : — ની : સ્વા : રી ઃ ગ
રી || વિ વિ ધ વ જા વ્યૂ હ ર ચ
† ૧, ૨: †

મઃ ધ : ની : સ્વા રી ઃ સ્વા : — : રી ઃ સ્વા : ની : સ્વા : — ||
ના ક ર તું સા મે સૈ ન્ય ચ રિ †

સ્વા : ની : મઃ ધ ઃ ની : સ્વા : ની : ધ ઃ પ : —
પા હ જ સ રિ તા જ રી

† ૧, ની : રી ઃ ગ : મઃ ગ : રી ઃ સ્વા : ની
મ દ દ ર હિ ત પ જ

રાગ ખરજ, તાલ ચતુષ્ જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

—:—

પૂલ ગયો પડી, તોય ધૈર્ય ધરીને ન ચિત્તે ડગ્યો શૂરવીર જરી!
વિવિધ વળી બહુરચના કરતું સામે સૈન્ય અરિ,
પાછળ સરિતા ભરી! પૂલ૦—ટેક.

મહદરહિત પણ રિપુથી નવ ડરી,
સ્થિર ચિત્તથી ચોતરફ ફરી ફરી,
પરમ પવિત્ર ટામ્રખરની સ્તુતિ ઉચરી,
“તું છો દૈવી પિતા શેખનનો,
ખૂજન કરે સૌ પ્રેમ ધરી!” પૂલ૦ ૧.

“અરજી આ મારી ઉરમાં લે ધારી,
દેશસેવા હોય બે ખરી;
અસુ ને અસિ રુદ્રભરી,
સંભાળી લે સ્નેહે સંધરી,
કૃપામય નજર કરી!” પૂલ૦ ૨.

માત્રા ૪.૮:૪

B

મઃ ધ ઃ ની : સ્વા : ની : ધ ઃ
પૂ લ ગ યો ધ
+

પ : — : મઃ ધ ઃ ની : સ્વા : — : ધ ઃ ની : સ્વા : — : ની
ડી તો ય ધૈ ય ધ રી ને ન

ધ ઃ ઃ પ : — : ધ ઃ મઃ — : પ : ની મઃ ગ : — : મ
ચિ તે ડ ગ્યો શૂ ર વી ર જ

ગ : — || ધ ઃ મઃ ગ : રી ઃ સ્વા : — ની : સ્વા : રી ઃ ગ
રી || વિ વિ ધ વ ણી વ્યૂ હ ર ય
+ ૧.૨: +

મઃ ધ : ની : સ્વા રી ઃ સ્વા : — : રી ઃ સ્વા : ની : સ્વા : — ||
ના ડ ર તું સા મે સૈ ન્ય ય રિ
+

સ્વા : ની : મઃ ધ ઃ ની : સ્વા : ની : ધ ઃ પ : —
પા ઇ ણ સ રિ તા લ રી

#1, ની : રી ઃ ગ : મઃ ગ : રી ઃ સ્વા : ની
મ દ દ ર હિ ત પ ણ
+

સા' : ની : ધર્મ : મહા ધર્મ : ની : સા' : — || સા' : — : ની : ધર્મ ||
 રિ . પુ થી ન વ ડ રી રિથ ર ચિ

પ : મહા : પ : ની મહા : મહા : ગ : મ ગ : રી ઈ : સા : — ||
 ત થી ચો ત ર દ દ રી દ રી

ની : સા : રી ઈ : સા રી ઈ : ગ : રી ઈ : ગ મ : ગ : મહા : ધર્મ ||
 પ ર મ પ વિ ત ય ધ બ ર ની સ્તુ

મહા : ધર્મ : ની : સા ની : — : સા : — ની : — : ધર્મ : ધર્મ ||
 તિ ઉ ચ રી તુ છા હૈ વી પિ

પ : — : ધર્મ : પ મ : મ : ગ : — || ધર્મ : ની : સા : ધર્મ ||
 તા રો મ ન નો પૂ જ ન ક

ની : સા : મહા : ધર્મ ની : સા : ની : ધર્મ પ : — ||
 રે સૌ પ્રે મ ધ રી

ગ : ગ : ગ : — રી ઈ : સા : — : — મહા : મહા : ધર્મ : પ ||
 ગુરુ જ ગ્યા મા રી ઉર માં લે

—
મ : ગ : — : — || ^oસા : રી' f : ગ' : મ' ડ | ગ' : રી' f : ની : રી' f |
ધા રી || દે રા સે વા હો ય બે ક

⁺
ગ : — : — : — | સા : રી' f : ગ' : રી' f | ^oસા : ની : ધ' f : ની |
રી અ સુ ને અ સિ રૂ દ્ર ભ

—
સા : — : — : — | ધ : ની : સા : ની | ધ' f : પ : મ : મ |
રી સં ભા ણી લે રને હે સં ધ

^o
ગ : — : — : — | ગ : મ ડ : ધ ડ : મ' f | ગ : રી' f : સા : ની |
રી કૃ પા મ ય ન જ રૂ દ

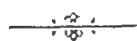
૧-૫૦   ૨-૫૦

—
સા : — : — : — | સા : — |
રી   રી

રાગ ઈમનકંટ્યાણુ, તાલ ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા રાઃ૪:૨

મધ્યકૃત કાગ.

જોઈ મહા પરાક્રમને,
સેના જે તટની દિડમૂઢ બની,
ખોલે નહીં કોઈ,
જ્યાં જળ ઉપર કલગી નિરખી,
હુર્ષનાદ અહા સૌનો ગાજ્યો ગગને! જોઈ૦—ટેક.

પૂરા પૂરમાં પ્રવાહ સરિતાનો વહી જાય,
જ્યાં એ શૂર તણાય, ત્યાં જળ લાલ જણાય,
શક્તિહીણ સમરશ્રમ થકી,
વર્મભાર કારી જખમથી,
તદપિ જલવત્તર હૃદય અતિ,
હામથી સાચવ્યું છે તનને! જોઈ૦ ૧.

માત્રા $\frac{૮}{૨:૪:૨}$ **૯** ની : સા' | ની , : ધ , | ની : — |
 ને ઈ મ હા

ધ : મ ઇ , | પ : — | મ ઇ , ગ : મ ઇ , | પ : — |
 પ રા ક મ ને

— : — | ૧ વ૦ ૨ વ૦ | રી : ગ : ની | ધ , મ ઇ : ધ , | ની : સા' |
 સે ના બે ત ટ ની
 1,

— : રી , સા' | ની : ધ | પ , મ ઇ : ધ , | ની : સા' |
 દિહ મૂ ટ બ ની

— : — | રી : — | — : — | સા : રી | ગ : રી , | સા : — |
 બા લે ન હા

ધ : ની | સા : — | — : — | ધ , ની : સા , રી | ગ , રી : સા , ની |
 કો ઈ ન્યાં જ બ હ પ ર ક

ધ , પ : ધ , ની | સા' : — | રી : — | — : રી | સા' : રી , ગ |
 લ ગી નિ ર ખી હ વ ના

— : રી, સા | સા : — | ધ : ની | સા : — | — : — ||
 ૬ અ હા સૌ નો

પ : — | — : — | ગ : — | — : ગ, રી | સા : — | — : — ||
 ગા નયો ગ ગ ને

૧, ની, ની : ની, ની | ની, ની : ની, ની | ધ, ધ : પ, મઠ |
 પૂ રા પૂ ર માં પ્ર વા હ સ રિ તાનો

ગ, રી : સા | સા : રી | ગ : મઠ, મઠ | પ : — | — : — ||
 વ હી નય ન્યાં એ શૂ ર ત ભૂાય

રી : ગ, ગ | ગ, મઠ : ગ, મઠ | પ : — | — : — || સા : ની |
 ત્યાં જ જ લા લ જ ભૂાય શ

ની : ની | સા : ની | ની : ધ | પ : મઠ | ગ : મઠ | પ : — ||
 કિત હી ભુ સ મ ર શ્ર મ થ કી

— : — | સા : ની | ની : ની | સા : ની | ની : ધ | પ : મઠ |
 વ મ ભા ર કા રી જ

—	±	—	○	—
ગ : મ ડ	પ : —	— : —	ગ , મ ડ : પ	મ ડ , પ : ધ
ખ મ	થી		ત દ પિ	ખ લ વ
			++	

±	—	○	—
પ , ધ : ની , સા	ની , ધ : પ	ની : ધ , પ	ધ : પ , મ ડ
ત ર દ દ	ચ ચ તિ	હા મ થી	સા ચ વ્યુ
		++	

±	—	—	—
ગ : —	ગ , રી : સા		
છ	ત ન ને		
		+	

રાગ કિદારા, તાલ તિસ્ર જલિતિ તીવરા (ત્રિપુટ), માત્રા ૩:૨:૨

મધ્યવિલંબ કાળ.

દૈવ જ્યારે જાણાવે !
 હોરેશિયસ નદીતીર આવે,
 ભેટ્યા ત્યારે પ્રમુખ ભાવે :
 લાગણી હૃદય કોઈ જતાવે !
 કેા ધન્ય ધન્ય મુખે જાવે ;
 તનય એવા પ્રભુ લાવે ! દૈવ૦ — ટેક.
 રોમ મહીં હજી તે કવચ સજી,
 વીર ઉભો સભાસ્થાને ;
 એતુરક્ષણ તણે નીચે,
 લેખ ભારી લખ્યો દિસે :
 નામ મુણી હજી શૂર પ્રકટે,
 ઉમંગ ઉર મહીં આવે ! દૈવ૦ ૧.

"AND NOW HE FEELS THE BOTTOM,
NOW ON DRY EARTH HE STANDS."

માત્રા $\frac{૭}{૩:૨:૨}$

નીર્ : — : ધ | પ : — | મ : ગ |
 વ ન્યા રે ગ

પ : — : મ ક | પ : — | — : — || ની : ની : ધ | ની : — |
 આ વે હો રે શિયસ
 + +
 ૦૧,

સા : સા | ની : — : ધ | ની : ધ | પ : — || ની : ની : ધ |
 ન દી તી ર આ વે ભે ટ્યા
 + +

ની : — | સા : — | ની : ની : ધ | ની : ધ | પ : — || મ : — : ગ |
 ત્યા રે પ્ર મુ જા ભા વે ભા ગ
 + +

પ : મ ક | ધ : પ | મ : ગ : મ | રી : — | સા : — || સા : — : — |
 હી દ દ ય કો ઈ જા તા વે કો
 + +

મ : મ | મ : મ | પ : પ : મ ક | ધ : — | પ : — || રી : સા : ની |
 ધ ન્ય ધ ન્ય મુ જો ગા વે ત ન ય
 + +

ધ : પ | ગ : મ | પ : — : મ ક | પ : — | — : — |
 એ વા પ્ર ભુ ભા વે

*१, सा : — : सा | म : म | म : ग | प : — : प |
 रे म | म ह्रीं | ह्रं | ते क |
 +

प : मऽ ध : प || नी : — : सा | नी : ध | नी : — | सा : सा : — |
 व य | स ह्रं | वी र | ह्रं | लो स ला |
 + +

नी : ध | ध : — || ध : — : नी | ध : प | मऽ : प | ध : ध : — |
 रथा ने | से ह्रं | र क्ष ह्रं त ह्रं |
 + +

प : मऽ प : — | म : — : ग | प : मऽ ध : प | ग : ग : म |
 नी ये | ले ग ला री ल ज्यो |

री : — | सा : — || री : — : री | प : प | प : प | सा : — : सा |
 ही से ना म सु ह्रीं ह्रं | र |
 + +

म : म | म : — || सा : म : ग | प : मऽ ध : प |
 प्र ग ट ह्रं मं ग ह्रं र म ह्रीं |
 + +

सा : — : — | सा : — | — : — |
 या वे |

"THEY MADE A MOLTEN IMAGE
AND SET IT UP ON HIGH."

રાગ ઈંગ્લિશ, તાલ ચતુષ્ જતિ લાવણી, માત્રા $\frac{૪}{૪}$

મધ્ય કાળ.

અંબુદ અમૃતના વરસો !

વાસવને બહાલા વૈભવો વિશેષે વિલસો !

નિત્યે દંપતી રહો પ્રીતેથી સૌ સુખ સરસો !

દુશ્મનો દૃષ્ટિથી દેખીને દિલમાં તરસો ! અંબુદ૦-ટેક.

જગમાં જીવો સો વરસો,

હોરેશિયસ જેવા શૂરવીર ધીર જે નરો !

રાખો નામ દેશસેવા ભજવી કે ના ડરશો,

સૌ પ્રજાગણ માંહીં કેઈને દુઃખ ના દરસો ! અંબુદ૦ ૧.

भात्रा ४ **B** मः ग, गः रीः सा, सा | रीः ग, गः मः — ||
 अं णु ह अ मृ त | ना व र सो ||
 + +

गैः म, मः पः — | घैः — : पः — | पैः ऋ, नीः ऋ, प, |
 वा स व ने | ङ्हा ला | पै ल यो वि |
 +

घैः ऋ, म, : पः ग, ग | मः — : — : — || मः — : मः — |
 शे | पे वि ल | सो | नि | त्ये |
 + +

मः ऋ, : घैः ऋ | मः गः रीः सा | साः — : री, रीः ग, ग |
 हं प ती र | हो प्री ते थी | सौ सु ण स र |

मः — : — : — || पैः ऋ, : मः ग | रीः साः रीः — |
 सो | हु श्म नो ह | छि थी हे |
 + +

साः — : साः — | — : सा, साः रीः ग, ग | मः — : — : — ||
 भी ने | हि ल मां त र | सो |

म, मः म, गः रीः सा | रीः ग, गः मः — ||
 * 1, ग ग मां छ वो | सो व र सो ||
 + +

ગ : મ : પ : — | ધ : — : પ : — | પ : ટ ધ , ની િ : ટ પ , |
 હો ર શિયસ લે વા શૂ ર વી ર

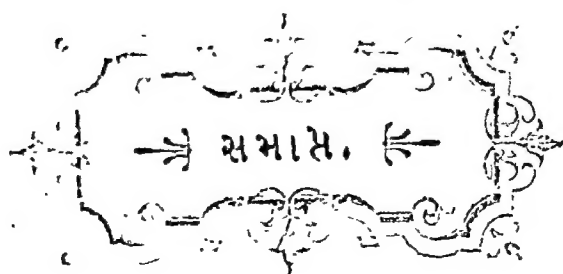
ધ : ટ સ , : પ : ટ ગ , | મ : — : — : — || મ : — : મ : — |
 ધી ર લે ન રો રા જો

મ : ટ મ , : ધ : ટ પ , | મ : ગ : રી , રી : સા | સા : — : રી : ગ , ગ |
 ના મ દે શ સે વા લ જ વી કો ના ડ ર

મ : — : — : — || પ : ટ ગ , : મ : ગ , ગ | રી : સા : રી : — |
 શો રી પ્ર લ ગ લુ માં હી કો

સા : — : સા : — | — : સા , સા : રી : ગ , ગ | મ : — : — : — |
 ઈ ને દુ : જ ના દ ર સો

૨૧૭૫૭

NOTE.

 To enable the readers to compare the songs in the Book—which are either a free translation of, or development of ideas embodied in, several passages of the Lays—with the original, we quote below the songs with their corresponding stanzas in Lord Macaulay's Lays of Horatius.

Songs in this Book.		Page.	Stanzas in the English Text.
I.	...	1	... Prayers to Almighty.
II.	...	6	... I., II., III., IV., V.
III.	...	10	... VII., VIII., IX.
IV.	...	13	... XI., XII.
V.	...	17	... XIV., XV.
VI.	...	21	... XVIII., XIX.
VII.	...	24	... XXV.
VIII.	...	28	... XXVI.
IX.	...	33	... XXVII., XXVIII.
X.	...	37	... XXIX., XXX.
XI.	...	40	... XXXI., XXXII.
XII.	...	45	... XXXIII.
XIII.	...	49	... XXXV.
XIV.	...	53	... XL.
XV.	...	57	... XLII., XLIII., XLIV.
XVI.	...	62	... XLIV., XLV., XLVII.
XVII.	...	66	... LIV., LVII., LIX.
XVIII.	...	70	... LX., LXI.
XIX.	...	74	... LXIV., LXV.
XX.	...	77	... R. B. T.'s Reflections.